

OPAS RAVINTOLAVALVONNAN TEKEMISEEN POLIISILLE

Joel Lepistö

5/2019

Tiivistelmä

Tekijä	Tutkinto
Joel Lepistö	Poliisi (AMK)
Julkaisun nimi	Julkisuusaste
Opas ravintolavalvonnan tekemiseen poliisille	Julkinen
Ohjaaja	Opinnäytetyön muoto
Antti Jääskeläinen	Toiminnallinen opinnäytetyö
<p>Tiivistelmä</p> <p>Opinnäytetyön tavoitteena oli ymmärtää ravintolavalvontaa ja siihen liittyviä asioita. Tavoitteena oli myös laatia poliisille opas ravintolavalvontaan. Alkoholilaki uudistui vuoden 2018 alussa, jonka seurauksena anniskelutoiminnassa tapahtui merkittäviä lainsäädännöllisiä muutoksia. Tutkimus rajattiin käsittelemään vain anniskelutoimintaa. Alkoholilain uudistuksen mukanaan tuomat uudistukset päivittäistavarakauppoihin, eivät kuulu tämän opinnäytetyön tutkimusalueeseen.</p> <p>Tutkimusmenetelmänä käytettiin laadullista tutkimusta, jonka avulla pyrittiin ymmärtämään ravintolavalvontaa kokonaisuutena. Aineistoa kerättiin erilaisista dokumenteista, kuten lakiteksteistä ja viranomaisten ohjeituksista sekä oppaista. Aineistoa täydennettiin ja syvennettiin haastatteluilla, joita toteutettiin neljä kappaletta. Tutkimukseen haastateltiin kolmea poliisia ja kolmea alkoholitarkastajaa. Haastateltavat olivat kahdelta eri poliisilaitokselta ja kahdesta eri aluehallintovirastosta. Lopputulokseksi laadittiin produkti, joka kokoaa ravintolavalvontaan liittyvät keskeiset asiat eri lainsäädännöistä samaan oppaaseen. Opasta voidaan hyödyntää poliisiorganisaatiossa ravintolavalvonnassa ja koulutuksessa.</p> <p>Tutkimuksessa selvisi, että yhtenäiselle ja selkeälle oppaalle on ollut tarvetta. Yhteistyö aluehallintovirastojen ja poliisilaitosten välillä koettiin hyväksi. Tutkimuksessa ilmeni kehityskohteena poliisien kattavampi koulutus anniskeluasioissa.</p>	
Sivumäärä	Tarkastuskuukausi ja -vuosi
37 + 1 liite	5/2019
Avainsanat	
anniskelu, järjestyksenvalvonta, ravintolavalvonta, ravintolan henkilökunta, turvallisuus	

ESIPUHE

Haluan kiittää kaikkia opinnäytetyöhöni osallistuneita, jotka ovat auttaneet oppaan toteuttamisessa. Olen tämän projektin aikana oppinut valtavasti uusia asioita erilaisista lainsäädännöistä ja asioista, jotka vaikuttavat ravintolatoimintaan. Näitä taustalla pyöriviä asioita ei ole aiemmin tullut ajatelleeksi samalla tavalla asiakkaan näkökulmasta. Toivon, että oppaasta on hyötyä organisaatiossa ja sitä uskalletaan rohkeasti käyttää.

Haluan vielä siteerata erästä haastattelemaani alkoholitarkastajaa:

”Tiedän, että on valtava määrä opiskeltavaa, on valtava määrä erilaisia suuntautumisia, mutta kun poliisin viikonlopun tehtäviä miettii, niin jos Suomessa ei olisi alkoholia, 90% poliiseista viettäisi viikonloppuvapaita, eikä olisi töissä.”

Viestinä tästä haluaisin välittää, että perehtyminen alkoholilainsäädäntöön kannattaa, koska nämä asiat tulevat vastaan jokaiselle konstaapelille läpi uran.

Tampereella 22.5.2019

Joel Lepistö

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	3
2 RAVINTOLAVALVONTA	3
2.1 Anniskelu & anniskeluluvat	4
2.2 Henkilökunta	7
2.3 Ulkomaalaisvalvonta	7
2.3.1 Ulkomaalaiset työntekijät	8
2.3.2 Ulkomaalaislain mukaiset rangaistukset.....	10
2.4 Asiakkaat	11
2.5 Asiakkaanvalintaoikeus	12
2.6 Järjestyksenvalvonta.....	12
2.7 Markkinointi ja hinnoittelu.....	13
2.8 Valvonta	14
2.9 Seuraamukset.....	15
3 POLIISIN ROOLI RAVINTOLAVALVONNASSA	15
4 TOTEUTTAMINEN JA TUTKIMUSKYSYMYKSET	17
5 AINEISTON HANKINTA JA ANALYYSI	18
5.1 Asiantuntijahaastattelut	18
5.2 Haastatteluiden toteutus	19
5.3 Haastatteluiden analysointi.....	22
6 PRODUKTIN KUVAUS	24
7 TULOKSET.....	24
7.1 Miten ravintolavalvonta vaikuttaa anniskeluun/mistä ravintolavalvonnassa on kyse?	24
7.2 Mitkä tekijät vaikuttavat ravintolavalvontaan?	27
7.3 Miten ravintolavalvontaa voidaan kehittää?.....	29
8 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA	33
8.1 Poliisin rooli	33
8.2 Kehittäminen	34
9 ARVIOINTI.....	35
LÄHTEET	37
LIITE.....	38

1 JOHDANTO

Alkoholi sisältyy usein juhlintaan ja välillä myös arkeen. Tiedossa on myös, että alkoholi vaikuttaa ihmisten käyttäytymiseen ja tällä tavalla alkoholi liittyy usein poliisitehtäviin. Ihmiset haluavat kuitenkin rentoutua ja viettää vapaa-aikaansa anniskelupaikoissa, joten on tärkeää, että alkoholia tarjotaan vastuullisesti ja anniskelua valvotaan.

Aiheeni on opas ravintolatarkastuksen tekemiseen poliisille. Valitsin kyseisen aiheen tutkimuksen kohteekseni, koska se oli ajankohtainen ja koin siitä olevan hyötyä organisaatiolle, että joku tiivistää produktin muotoon alkoholilain uudistukset ja tekee käytännöllisen oppaan. Aihe on hyvin ajankohtainen opasta tehdessä, koska alkoholilaki on uudistunut vuoden 2018 alussa, joten lakimuutoksen seurauksena yhtenäiselle oppaalle olisi varmasti käyttöä.

Tutkimuksen tavoitteeksi asetettiin mahdollisimman helppolukuinen ja selkeä opas. Lakiteksti on suuressa roolissa tutkimuksessani, koska alkoholilaki muuttui täysin. Tutkimus toteutettiin laadullisella tutkimusmenetelmällä. Oman haasteensa työhön on tuonut lähdekirjallisuus, koska varsinaista kirjallisuutta ravintolatarkastukseen liittyen ei löytynyt. Työni teoriataustan kirjallinen materiaali on pääasiassa erilaisia poliisin ja Valviran oppaita, ohjeistuksia sekä lainsäädäntöä. Lisäksi toteutin haastattelututkimuksen, jossa haastattelin henkilöitä, jotka ovat tehneet ravintolatarkastuksia työkseen. Käsiteltäviä asioita ovat esimerkiksi anniskeluluvat, järjestyksenvalvonta, turvallisuus ja ravintolan henkilökunta.

Uusi alkoholilaki astui voimaan kokonaisuutena 1.3.2018 (Sosiaali- ja terveysministeriö 2018: Alkoholilain kokonaisuudistus). Lain uudistumisen seurauksena anniskelutoiminnassa tapahtui monia muutoksia, joita tässä opinnäytetyössä tarkastellaan. Tutkimuksessani keskityn vain anniskelutoimintaan, joten tässä tutkimuksessa ei käsitellä alkoholilain mukanaan tuomia muutoksia esimerkiksi päivittäistavara kauppojen alkoholimyyntiin.

2 RAVINTOLAVALVONTA

Lähtökohtana opinnäytetyölleni on alkoholilaki (28.12.2017/1102), jonka tarkoitus on vähentää alkoholin kulutusta erilaisin rajoituksin. Alkoholilaki myös määrittelee alkoholin valvontaan liittyviä seikkoja. Alkoholilakia sovelletaan mm. alkoholipitoisten tuotteiden valmistamiseen, maahantuontiin, myyntiin, markkinointiin, käyttöön ja hallussapitoon. (Alkoholilaki 1-2 §.)

Opinnäytetyössäni perehdyn siihen mitä alkoholilaki pitää sisällään nykyään, samalla jonkin verran sivuten miten poliisin kannalta keskeiset lakipykälät ovat muuttuneet aiemmasta. Keskityn opinnäytetyössäni ravitsemistoimintaa harjoittavien yritysten toiminnan valvontaan. Ravitsemistoiminta tarkoittaa ammattimaisesti toteutettavaa ruoan tai juoman tarjoilemista yleisölle, joka nauttii tuotteen ravitsemistoimintaa harjoittavan hallinnoimalla alueella (Laki majoitus- ja ravitsemistoiminnasta 28.4.2006/308 1 § 2 kohta). Muut keskeiset työnsäni käyttämät lait ovat laki yksityisistä turvallisuuspalveluista (1085/2015) ja ulkomaalaislaki (30.4.2004/301).

Yleisradion 20.8.2018 julkaiseman uutisen mukaan poliisin hälytystehtävät ovat lisääntyneet alkoholilain muutosten seurauksena:

”Hälytystehtävät lisääntyivät tammi–heinäkuussa yli 12 000:lla, kertoo Poliisihallitus. - - Alkoholiin liittyvät poliisin tehtävät ovat painottuneet selkeästi ravintoloiden sulkemisen aikaan.” (Uusi alkoholilaki lisäsi poliisin mukaan hälytystehtäviä, Yle 20.8.2018.)

Uutisessa mainittu hälytystehtävien määrän kasvaminen yli 12 000 tehtävällä on erittäin suuri määrä lisätyötä poliisille. Alkoholilain mahdollistettua alkoholin aiempaa vapaamman myynnin ja markkinoinnin, on tärkeää, että myös valvontaa suoritetaan ja sitä kehitetään.

2.1 Anniskelu & anniskeluluvat

Alkoholilain 5 §:ssä (28.12.2017/1102) kerrotaan hyvin yksiselitteisesti, että alkoholijuomia ei saa valmistaa eikä myydä ilman tarvittavia lupia. Alkoholin myyminen on luvanvaraista toimintaa. Ravintolatarkastuksissa valvotaan esimerkiksi anniskelulupia, omavalvontasuunnitelmaa, vähittäismyyntilupia jne.

Alkoholilain 60 § (28.12.2017/1102) mukaisesti vähittäismyynnin ja anniskelun valvonta on aluehallintoviraston tehtävä omalla alueellaan. Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto eli VALVIRA valvoo alkoholin myyntiä, anniskelua ja markkinointia koko Suomessa. Tämä kattaa myös Suomeen rekisteröidyt lentokoneet ja alukset.

Kumotussa alkoholilaissa (8.12.1994/1143) 46 §:ssä mainittiin muut valvontaviranomaiset. Pykälään oli kirjattu poliisin osalta seuraavasti: ”Poliisi valvoo yleistä järjestystä alkoholi- pitoisten aineiden vähittäismyynti- ja anniskelupaikoissa.” Tätä pykälää ei kuitenkaan löydy

voimassaolevasta alkoholilaista (28.12.2017/1102). Poliisia ei ole erikseen määritelty alkoholilaissa valvontaviranomaiseksi. Poliisin rooli ravintolavalvonnassa tulee muualta lainsäädännöstä, kuten poliisilaista, joka säätelee poliisin tehtävät. Ulkomaalaislaissa ja laissa yksityisistä turvallisuuspalveluista mainitaan poliisi erikseen valvontaviranomaisena. Rikoslaisissa määritellään rangaistavaksi säädetty rikokset ja poliisi tutkii näitä rikoksia esitutkintalain mukaisesti.

Alkoholin anniskelu tarkoittaa alkoholin myymistä siten, että alkoholi nautitaan myyjän tiloissa tai myyjän valvonnan alaisena (Alkoholilaki 3 § 1 mom. 12 kohta). Anniskeluluvat haetaan pääsääntöisesti siltä aluehallintovirastolta, jonka alueella anniskelupaikka sijaitsee (Alkoholilaki 7 §).

Kumotun alkoholilain mukaan anniskelulupa myönnettiin toistaiseksi, määräajaksi tai tilapäisesti (Alkoholilaki 8.12.1994/1143 21 §). Nykyään luvan saa toistaiseksi voimassa olevana, ellei hakija erikseen ole hakenut määräaikaista lupaa anniskelulle, toimintaa on vain tilapäisesti tai luvan myöntäjä perustellusti katsoo, ettei lupaa voida vielä myöntää yhtä vuotta pidemmäksi ajaksi. (Alkoholilaki 28.12.2017/1102 9 §).

Luonnollisen henkilön, joka hakee anniskelulupaa, on oltava täysi-ikäinen ja oikeustoimikelpoinen, hän ei saa olla konkurssissa ja varallisuuden tulee olla riittävä toiminnan ylläpitämiseksi, ja hänen on oltava henkilökohtaisilta ominaisuuksiltaan sopiva. Oikeushenkilön edellytyksenä on, että se ei ole konkurssissa ja varallisuus on riittävä sekä yrityksen vastuuhenkilöt täyttävät samat ehdot kuin luonnollinen henkilö anniskeluluvan hakijana. (Alkoholilaki 13 §.)

Anniskelulupa koskee vain anniskelualuetta ja sen voi saada ravitsemistoimintaa harjoittava hakija, jos anniskelualue katsotaan tarkoitukseen sopivaksi ja hakijalla on omavalvontasuunnitelma (Alkoholilaki 18 §). Anniskelun ja alkoholin nauttimisen on tapahduttava anniskelualueella. Esimerkiksi ravintolan sisälle johtava jono ei ole anniskelualuetta, eikä alkoholia saa anniskella tai nauttia jonottaessa sisäänpääsyä ravintolaan. Ravintolan henkilökunnan tulee myös tietää ja pystyä kertomaan, mitkä alueet tilassa eivät ole anniskelualuetta.

Anniskelu on myös mahdollista erilaisissa tilaisuuksissa ja tapahtumissa. Tapatumissa anniskelun ehdot ovat kuitenkin samat kuin muidenkin anniskelupaikkojen ehdot. Jonkun on oltava vastuussa alueen valvonnasta, omavalvontasuunnitelma tulee laatia ja alueen tulee

olla tähän tarkoitukseen sopiva. Anniskelusta on tehtävä ilmoitus lupaviranomaiselle. (Alkoholilaki 20 §.)

Poliisin on hyvä huomioida anniskeluoikeudet erilaisissa tapahtumissa, esimerkiksi jääkiekko-otteluissa ja muissa vastaavissa tapahtumissa. Voimassa oleva alkoholilaki mahdollistaa alkoholin nauttimisen esimerkiksi katsomossa, joka on rajattu anniskelualueeksi. Tällaisella alueella saattaa perhetapahtumissa oleskella myös alaikäisiä, joten on tärkeää havainnoida, ettei esimerkiksi alaikäisille anniskella.

Merkittäviin uudistuksiin uudessa alkoholilaissa sisältyy se, että erilaiset anniskeluoikeudet poistuivat. Nykyisin saatavilla on vain yhdenlainen anniskelulupa, jolla saa myydä kaikenlaisia alkoholijuomia. Nykyisin asiakas voi myös tilata useampia juomia kerralla, kun se aiemmin oli lain mukaan kiellettyä. Anniskelun kannalta keskeinen muutos alkoholilaissa on myös anniskeluajan pidentyminen.

Alkoholijuomia saa anniskella kello 9-1:30 välisenä aikana. Poikkeuksen tekevät itsenäisyyspäivä, uudenvuoden aattoyö, vapun aattoyö ja juhannuksen aattoyö, jolloin anniskelua on mahdollista jatkaa kello 3:een asti. Aluehallintovirastolle tehdyllä kirjallisella jatkoaikalupa -ilmoituksella anniskelua voidaan jatkaa kello 4:ään. (Alkoholilaki 43-44 §.) Mikäli anniskelua tapahtuu anniskelupaikassa kello 1:30 jälkeen, tarvitaan yksi järjestyksenvalvoja 100 asiakasta kohden (Alkoholilaki 45 §). Edellä mainitusta voidaan kuitenkin poiketa lupaviranomaisen hyväksynnällä.

Ravintolatarkastuksissa järjestyksenvalvojen määrä olisi hyvä laskea ja suhteuttaa asiakasmäärään. Mikäli järjestyksenvalvoja on selkeästi liian vähän, tulee asiakkaiden määrää anniskelupaikassa vähentää tai järjestyksenvalvojen määrä lisätä. Ravintolan henkilökunnan on pystyttävä kertomaan viranomaisille, kuinka paljon asiakkaita tiloissa on paikalla.

Ravintolat voivat alkoholilain 17 § mukaisesti hankkia luvan vähittäismyyntiin. Tämä tarkoittaa sitä, että ravintolat voivat myydä enintään 5,5 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältäviä alkoholijuomia asiakkailleen, kuten kaupoissa. Vähittäismyyntiaika on kello 9-21 (Alkoholilaki 42 §). Vähittäismyyntiin pätevät ravintoloissa samat säännöt kuin kaupoissa-kin.

2.2 Henkilökunta

Anniskelupaikassa on oltava toiminnan laajuus ja laatu huomioon otettu sopiva määrä henkilökuntaa, jotta valvonta ja järjestyksen ylläpitäminen anniskelupaikassa on mahdollista. Anniskelupaikan ollessa avoinna, paikalla tulee olla vastaava hoitaja tai muu tähän tehtävään nimetty henkilö, joka on täyttänyt 18 vuotta. Alkoholia saa myydä ja anniskella 18 vuotta täyttänyt henkilö. Kuitenkin 16 vuotta täyttänyt saa anniskella alkoholijuomia välittömän valvonnan alaisena. (Alkoholilaki 38 §.)

Alkoholilain mukaisesti ravintolan henkilökunta, joka osallistuu anniskelemiseen tai valvontaan ei saa olla päihteiden vaikutuksen alaisena. Poliisin tehtävä on myös omalta osaltaan valvoa tämän toteutumista ravintoloissa. Poliisilla ei ole suoraa toimivaltaa puhalluttaa henkilöä, jonka epäilee työskentelevän päihteiden vaikutuksen alaisena. Tällainen henkilö on kuitenkin otettava puheeksi anniskelupaikan vastaavan hoitajan kanssa.

Henkilökunnan osalta on myös syytä kiinnittää huomiota anniskelua suorittaviin työntekijöihin, jotka toimivat samalla järjestyksenvalvojina. Poliisin tulisi tapauskohtaisesti pohtia, voiko anniskelua suorittava henkilö suoriutua järjestyksenvalvojan tehtävistä samanaikaisesti, niin että yleinen järjestys ja turvallisuus säilyvät anniskelupaikassa.

Henkilökunnan työvuoroista on oltava etukäteen laadittu työvuorolista, joka on oltava esillä. Poliisi voi verrata työvuorolistaa paikalla oleviin työntekijöihin. Poliisilla on poliisilain 2 luvun 1 § mukainen oikeus henkilöllisyyden selvittämiseen.

2.3 Ulkomaalaisvalvonta

Ulkomaalaisvalvonta on ulkomaalaislain ja sen nojalla säädettyjen säännösten valvontaa ja laittoman maassaolon torjuntaa. Valvonta tulee perustaa yleisiin havaintoihin, vihjetietoihin tai analyysiin. Valvontaa ei saa tehdä pelkästään henkilön etnisen alkuperän perusteella. (Ulkomaalaislaki 129 a §.) Poliisilla on ulkomaalaisvalvonnassa oikeus saada tiedot ja tarkistaa ulkomaalaisen henkilön asiakirjat, jotka sisältävät tietoa hänen henkilöllisyydestään, kansallisuudestaan, maassaoloon ja työntekoon oikeuttavista seikoista (Ulkomaalaislaki 129 b §).

Ravintolavalvonnassa poliisilla on mahdollisuus tarkastaa ulkomaalaisten työntekijöiden työnteko-oikeudet ja maassaolon edellytykset. Ulkomaalaisella henkilöllä tulee olla mukanaan tarvittavat asiakirjat, joilla hän pystyy todistamaan henkilöllisyytensä ja tarpeelliset tiedot oleskelustaan Suomessa. Poliisi voi järjestelmiä hyödyntäen selvittää tarkemmin

tietoja henkilön oleskelusta Suomessa ja asiakirjojen aitoudesta. Poliisi voi myös matalalla kynnyksellä ottaa yhteyttä rajavartiolaitokseen, josta löytyy asiantuntemusta ulkomaalaisvalvontaan liittyvissä asioissa.

Ulkomaalaislain 129 b § 2 kohdan perusteella poliisilla on ulkomaalaisvalvonnassa vaadittavien tietojen tai asiakirjojen tarkistamiseksi oikeus päästä rikoslain 24 luvun 3 §:ssä määriteltyyn julkisrauhan suojaamaan paikkaan, tilaan, kulkuneuvoon tai muuhun paikkaan, johon yleinen pääsy on estetty. Tila ei kuitenkaan saa olla pysyvästi asumiseen käytetty tila.

Edellä mainitun pykälän kohdalla on huomioitava toimivaltuus. Alkoholilaki mahdollistaa valvontaviranomaisille eli aluehallintovirastolle ja Valviralle pääsyn ravintolan kaikkiin tiloihin. Poliisi ei ole alkoholilain mukainen valvontaviranomainen. Ulkomaalaislaki antaa toimivallan suorittaa ulkomaalaisvalvontaan liittyviä toimenpiteitä ja mahdollistaa pääsyn tarkastamaan ravintolan tiloja. Ulkomaalaislain perusteella ei voida kuitenkaan suorittaa anniskeluvalvontaa anniskelupaikassa.

Työnantaja, joka on palkannut ulkomaalaisen töihin, on esitettävä tiedot ulkomaalaisista työntekijöistään ja heidän oikeudestaan työskennellä Suomessa (Ulkomaalaislaki 129 b § 4 kohta). Näiden tietojen perusteella poliisi voi verrata valvonnassa tavattujen henkilöiden tietoja saatuihin tietoihin työntekijöistä.

Henkilö, joka kieltäytyy antamasta poliisille pyydettyjä tietoja henkilöllisyyden selvittämiseksi tai antaa todennäköisesti virheellisiä tietoja, voidaan poliisilain 2 luvun 1 § mukaisesti ottaa kiinni tarvittavien tietojen selvittämiseksi. Ulkomaalaisvalvonnassa, kuten muusakin poliisitoiminnassa, tärkeää on noudattaa poliisitoiminnan peruseriaatteita: neuvot, kehotukset ja käskyt ensisijaisina toimenpiteinä.

Väärä tai väärennetty matkustusasiakirja voidaan ottaa poliisin haltuun ulkomaalaislain 132 § perusteella. Poliisi voi saman pykälän perusteella suorittaa henkilöntarkastuksen asiakirjan löytymiseksi.

2.3.1 Ulkomaalaiset työntekijät

Monissa ravintoloissa on ulkomaalaisia työntekijöitä tai ravintola on ulkomaisessa omistuksessa. Tällöin on perusteltua yhdistää ravintolavalvontaan ulkomaalaisvalvontaa. Ulkomaalaisten oleskeluun ja työntekoon Suomessa sovelletaan ulkomaalaislakia (Ulkomaalaislaki 30.4.2004/301 2 §).

Ulkomaalaislain 3 § 1 kohdan mukaisesti ulkomaalainen on henkilö, joka ei ole Suomen kansalainen. Henkilöä, jolla on Suomen kansalaisuuden lisäksi toisen valtion kansalaisuus, ei käsitellä ulkomaalaisena henkilönä (<https://migri.fi/suomen-kansalaisuus>). Ulkomaalaisvalvonta voi kohdistua myös Suomen kansalaiseen, koska ulkonäön perusteella on mahdollista tietää henkilön kansalaisuutta etukäteen.

Ulkomaalaisten osalta poliisin tulisi tiedostaa keskeisimmät erot maassaolon ja työnteon edellytysten suhteen Pohjoismaiden kansalaisten, EU-kansalaisten ja ei-EU-kansalaisten välillä. Tällöin ulkomaalaisvalvonnan suorittaminen on tehokasta ja asianmukaista.

Pohjoismaan kansalainen (Islanti, Norja, Ruotsi ja Tanska) voi saapua maahan ilman passia ja oleskella Suomessa vapaasti. Henkilöllisyys ja kansalaisuus tulee pystyä tarvittaessa todistamaan (Ulkomaalaislaki 157 §.) Pohjoismaiden kansalaisilla on oikeus tehdä töitä Suomessa (www.infopankki.fi/fi/muutto-suomeen/pohjoismaiden-kansalaiset).

Euroopan Unionin kansalainen ja sellaiseen rinnastettava Islannin, Liechtensteinin, Norjan ja Sveitsin kansalainen (Ulkomaalaislaki 3 § 2 kohta) saa työskennellä ja oleskella Suomessa vapaasti (Ulkomaalaislaki 18 §). EU-kansalainen saa työskennellä Suomessa vapaasti, mutta mikäli oleskelu kestää yli 3 kuukautta, henkilön tulee rekisteröityä Maahanmuuttovirastoon (www.infopankki.fi/fi/muutto-suomeen/eu-kansalaiset).

Pohjoismaiden kansalaisten ja EU-kansalaisten osalta erot ovat pieniä. Molemmat saavat oleskella ja työskennellä vapaasti Suomessa. Olennaista on tarkistaa henkilön asiakirjat ja selvittää, että henkilö on sen maan kansalainen, minkä hän väittääkin olevansa. Lisäksi EU-kansalaisten rekisteröityminen pidemmän oleskelun aikana tulisi selvittää.

Ei-EU-kansalaisia ovat kaikki muut henkilöt, jotka eivät ole Suomen, Pohjoismaiden tai EU-maiden kansalaisia. Näiden osalta säädökset ovat monimutkaisempia. Tällöin on selvitetävää, onko kyseessä lyhytaikainen vai pidempiaikainen oleskelu. Oleskelun pituus ja tarkoitus vaikuttaa siihen vaaditaanko henkilöltä esimerkiksi viisumi vai oleskelulupa. Oleskelulupa myönnetään pysyvänä tai määräaikaisena ja henkilöllä on oltava hallussaan oleskeluluvan todistava oleskelulupakortti (Ulkomaalaislaki 33-33 a §). Ulkomaalaisvalvonnassa voi myös kohdata tilanteita, joissa alun perin ei-EU-kansalainen on saanut kansalaisuuden toisesta EU-valtiosta. Tällöin häntä käsitellään EU-kansalaisista annettujen säädösten mukaisesti.

Työntekoon vaaditaan pääsääntöisesti työntekijän oleskelulupa tai oleskelulupa ansiotyötä varten, joista on säädetty ulkomaalaislain 77-78 §:ssä. Työnteosta ilman oleskelulupaa on säädetty 79 §:ssä. Työntekijän oleskelulupa saattaa koskea vain tiettyä ammattialaa tai työnantajaa (Ulkomaalaislaki 74 §). Maahanmuuttoviraston nettisivuilla on ajantasainen osio ulkomaalaisten työskentelystä Suomessa.

Ulkomaalaisvalvonnasta on poliisihallinnossa omat ohjeistuksensa, joten en käsittele tässä teoriaosuudessa liian kattavasti ulkomaalaislakia. Joitakin huomioitavia asioita ovat kuitenkin ulkomaalaiset henkilöt, joilla on Suomessa pysyvä oleskelulupa, joka oikeuttaa rajoittamattomaan työnteko-oikeuteen (<https://migri.fi/pysyva-oleskelulupa>). Mikäli ulkomaalaisella henkilöllä on suomalainen puoliso ja hänelle on myönnetty oleskelulupa perhesiteen perusteella, hänellä on rajoittamaton työnteko-oikeus (<https://migri.fi/perheenjasenenluokse-suomeen>).

Toinen huomioitava asia ulkomaalaisvalvonnassa ovat turvapaikanhakijat, joiden määrä on viime vuosina ollut aiempaa suurempi. Turvapaikanhakijalla on oikeus ansiotyöhön, kun hän täyttää tietyt ehdot. Turvapaikanhakijalla on rajoittamaton oikeus ansiotyöhön, kun hän on oleskellut maassa 3 kuukautta, mikäli hän on tullut maahan voimassa olleen rajanylitykseen oikeuttavan matkustusasiakirjan kanssa, muussa tapauksessa kun turvapaikanhakija on oleskellut maassa kuusi kuukautta. Mikäli turvapaikanhakija on saanut kielteisen turvapaikka päätöksen, hän on oikeutettu tekemään työtä, kunnes päätös on lainvoimainen eli kaikki valitustiet on käyty läpi. (Ulkomaalaislaki 79 § 2 mom. 1 ja 2 kohdat, 80 § 5 mom.)

2.3.2 Ulkomaalaislain mukaiset rangaistukset

Ulkomaalaisrikkomukseen syyllistyy ulkomaalainen, joka oleskelee tahallaan maassa ilman vaadittavaa matkustusasiakirjaa, viisumia tai oleskelulupaa, eikä ole määritellyssä ajassa rekisteröinyt oleskeluaan tai noutanut oleskelulupaan oikeuttavaa korttiaan. Ulkomaalaisrikkomukseen syyllistyy myös ulkomaalainen, joka tahallaan työskentelee Suomessa ansiotarkoituksessa tai harjoittaa elinkeinoa. (Ulkomaalaislaki 185 § 1 ja 2 kohdat.) Lisää mahdollisia ulkomaalaisrikkomuksia on säädetty ulkomaalaislain 185 §:ssä. Ulkomaalaisrikkomuksesta kirjoitetaan rikosilmoitus tai sakko edellä mainitun pykälän perusteella.

Ulkomaalaislain 186 § koskee työnantajan ulkomaalaisrikkomusta. Työnantaja tai hänen edustajansa syyllistyy kyseiseen rikkomukseen, jos tahallaan tai huolimattomuudellaan teettää töitä ulkomaalaisella, jolla ei ole oikeutta ansiotyön tekemiseen tai antaa virheellisiä tai

harhaanjohtavia tietoja ulkomaalaisen työnteosta tai laiminlyö velvollisuutensa toimittaa työ- ja elinkeinotoimistolle vaadittavat asiakirjat sekä laiminlyö muut velvollisuutensa ilmoittaa työpaikan luottamushenkilökunnalle ja työsuojelulle vaadittavat tiedot henkilöstä. (Ulkomaalaislaki 186 §.) Edellä mainitun pykälän rikkomisesta kirjoitetaan rikosilmoitus tai sakko ulkomaalaisrikkomuksesta, huomioiden myös ulkomaalaislain pykälät 73 ja 74.

Tähän osioon otettiin esille keskeisimmät ulkomaalaislain mukaiset rangaistukset, joita voi kohdata ravintolavalvonnassa. Poliisin on tärkeä tiedostaa mistä tällaiset pykälät löytyvät. Ulkomaalaiselta tulee löytyä asiakirja, jolla hän pystyy todistamaan henkilöllisyytensä ja työnantajalta tulee löytyä tiedot kaikista ulkomaalaisista työntekijöistä. Poliisin tulee selvittää henkilön todellinen henkilöllisyys tarvittaessa järjestelmien avulla.

Luvattoman ulkomaalaisen työvoiman käyttö on rikoslain 47 luvun 6 a §:ssä rangaistavaksi säädetty teko, joka koskee työnantajaa tai tämän edustajaa, joka ottaa palvelukseensa tai pitää palveluksessaan ulkomaalaista, jolla ei ole työntekoon oikeuttavaa oleskelulupaa tai muuta vastaavaa lupaa.

Laittoman maahantulon järjestämisestä säädetään rikoslain 17 luvun 8 ja 8a §:ssä.

2.4 Asiakkaat

Laki ei kiellä alaikäisten oleskelua anniskelupaikoissa, mutta alaikäinen ei saa lain mukaan nauttia alkoholia. Anniskelupaikka voi valita asiakkaansa ja täten estää alaikäisiltä pääsyn tiloihinsa. Mikäli alaikäisille pääsy tiloihin on sallittu, henkilökunnan tehtävä on valvoa, ettei alaikäiselle anniskella alkoholia.

Mikäli on syytä epäillä, että henkilö on alaikäinen, poliisilla on poliisilain perusteella oikeus selvittää henkilöllisyys. Poliisin tulee selvittää, miten henkilö on saanut alkoholia ja kuka sitä on hänelle anniskellut. Asiasta tehdään myös lastensuojeluilmoitus kuten muissakin tapauksissa, joissa alaikäinen on nauttinut alkoholia.

Järjestyksenvalvonta ja henkilön poistaminen anniskelupaikasta on henkilökunnan tehtävä. Poliisi ei ole ensisijainen taho poistamaan päihtyneitä henkilöitä anniskelualueelta. Poliisin tulee kuitenkin huomioida selkeästi päihtyneet henkilöt, jotka ovat esimerkiksi nukahtaneet anniskelupaikkaan. Päihtynyttä henkilöä ei saa päästää anniskelupaikkaan, eikä hänelle saa myöskään tarjoilla alkoholijuomia, vaan kyseessä on alkoholirikkomus.

2.5 Asiakkaanvalintaoikeus

Ravitsemistoiminnan harjoittajalla ja tämän henkilökunnalla on oikeus estää asiakkaalta pääsy tiloihin, jos se järjestyksen ylläpitämisen tai yrityksen toiminnan vuoksi on perusteltua. Asiakas, joka häiritsee muita asiakkaita, aiheuttaa järjestyshäiriöitä tai ei täytä asiakkaaksi pääsyn edellytyksiä, voidaan poistaa toiminnan harjoittajan tiloista. Henkilökunta voi myös kieltäytyä tarjoilemasta asiakkaalle ruokaa ja juomaa tällaiselle henkilölle. (Laki majoitus- ja ravitsemistoiminnasta 28.4.2006/308 5 §.)

Edellä mainittu asiakkaaksi pääsyn edellytys voi olla esimerkiksi ravintolan asettama ikäraja. Päihtynyt henkilö ei välttämättä puolestaan täytä ehtoa päästä ravintolan asiakkaaksi. Ravintola saa valita asiakaskuntansa, mutta laki asettaa myös rajoitteita. Asiakkaita ei voi valita kielen, ihonvärin, uskonnon tai muulla vastaavalla syrjivällä perusteella. (Yhdenvertaisuuslaki 30.12.2014/1325 8 §).

2.6 Järjestyksenvalvonta

Poliisin yksi tärkeimmistä tehtävistä ravintolavalvonnassa on yksityisten turvallisuuspalveluiden valvominen. Sen vuoksi poliisin on tiedostettava keskeiset asiat järjestyksenvalvontaan liittyen. Järjestyksenvalvojana toimimisen edellytykset ja tehtävästä tarkemmin säädetään laissa yksityisistä turvallisuuspalveluista 21.8.2015/1085. Käsittelen tässä osiossa muutamia kohtia kyseisestä laista.

Järjestyksenvalvojan tulee olla vähintään 18-vuotias, rehellinen ja luotettava tehtävään sopiva henkilö, joka on suorittanut vaaditun järjestyksenvalvojan peruskoulutuksen. Järjestyksenvalvojaksi hyväksynnän tekee poliisilaitos ja se on voimassa enintään viisi vuotta. (Laki yksityisistä turvallisuuspalveluista 35 §.)

Hyväksytty järjestyksenvalvoja saa järjestyksenvalvojakortin ja hänen tulee pitää korttia mukanaan järjestyksenvalvontatehtävissä. Mikäli varsinaista korttia ei ole vielä luovutettu, poliisin antama väliaikainen todistus on löydyttävä. Kortti on esitettävä pyydettyäessä. (Laki yksityisistä turvallisuuspalveluista 39 §.)

Usein ravintolavalvonnassa poliisi kohtaa ensimmäisenä ravintolan ovella järjestyksenvalvojan. Samalla poliisin tulisi pyytää järjestyksenvalvojaa esittämään oman järjestyksenvalvojakorttinsa. Mikäli korttia ei ole mukana, tulisi selvittää miksi se ei ole mukana ja onko sellaista ylipäättään olemassa. Poliisin rekistereistä löytyy hyväksytyt henkilöt

järjestyksenvalvontatehtäviin ja lupien ehdot. Tällä tavoin poliisi voi varmistua siitä, että järjestyksenvalvojan kertoma pitää paikkansa ja henkilöllä todella on lupa toimia järjestyksenvalvojana. Lisäksi samanaikaisesti tulisi tarkistaa mahdolliset voimankäyttövälineet.

Järjestyksenvalvoja voi kantaa mukanaan ampuma-aselain 11 §:ssä tarkoitettua kaasusumutinta, käsirautoja ja enintään 70 cm pituista patukkaa. Turvallisuusalan elinkeinoluvan haltijan palveluksessa toimivalla järjestyksenvalvojalla voi olla myös teleskooppipatukka. Voimankäyttövälineiden kantamiseksi tulee henkilön olla suorittanut voimankäyttövälineiden käyttäjäkoulutuksen. (Laki yksityisistä turvallisuuspalveluista 49 §.)

Turvallisuusalan elinkeinoluvan haltija on velvollinen järjestämään järjestyksenvalvojilleen kertauskoulutuksen voimankäyttövälineille vähintään kerran vuodessa tai valvottava, että kertauskoulutus on muulla tavalla suoritettu. Mikäli kertauskoulutusta ei ole suoritettu, voimankäyttövälineitä ei saa kantaa tai käyttää. (Laki yksityisistä turvallisuuspalveluista 49 §.)

Voimankäyttövälineitä tulee kantaa asun alla. Mikäli tämä ei kuitenkaan ole mahdollista, niitä voidaan kantaa suljettavissa taskuissa tai vyöhön kiinnitettävissä umpikoteloissa. (Laki yksityisistä turvallisuuspalveluista 50 §.)

Voimankäyttövälineitä ei saa säilyttää järjestyksenvalvontaa suorittaessa siten, että ne ovat ulkopuolisten saatavissa. Lisäksi työn ulkopuolella niitä tulee säilyttää, kuten laissa erikseen säädetään. Tällaisia asioita poliisin on hyvä kysyä järjestyksenvalvojalta ja selvittää, onko järjestyksenvalvoja tietoinen lainsäädännöstä.

Järjestyksenvalvojan tulee käyttää tehtävissään asua ja tunnuksia, joista hänet voidaan tunnistaa järjestyksenvalvojaksi (Laki yksityisistä turvallisuuspalveluista 52 §). Järjestyksenvalvojan tunnuksia voi nähdä erilaisissa asusteissa, pelkästään niihin poliisin ei tulisi kuitenkaan luottaa. Poliisin tulisi aina pyytää esittämään järjestyksenvalvojakortti.

Järjestyksenvalvontarikkomuksista on säädetty erikseen sakkorangaistukset, joista löytyy tietoa laissa yksityisistä turvallisuuspalveluista luvusta 9.

2.7 Markkinointi ja hinnoittelu

Poliisi ei ole alkoholilain mukainen valvontaviranomainen, mutta muutamat alkoholin markkinointiin liittyvät ja tässä käsiteltävät asiat ovat poliisin olisi hyvä tietää. Lisäksi on syytä muistaa, että poliisi on esitutkintaviranomainen, joten poliisi voi käynnistää esitutkinnan

epäillessään rikosta. Poliisilla on myös käytössään sakkomenettely yhtenä keinona reagoida rikkomuksiin. Alkoholin markkinointirikoksesta säädetään rikoslain 30 luvun 1 a §:ssä.

Alkoholia ei saa mainostaa alkoholilain 50 § mukaan alaikäisille, eikä mainoksissa saa esiintyä alaikäisiä, alkoholia ei saa myöskään yhdistää ajoneuvon kuljettamiseen, eikä alkoholi-pitoisuuden osoittamista myönteisenä asiana. Alkoholia ei myöskään saa mainostaa sosiaalisia ominaisuuksia parantavana aineena, eikä runsasta alkoholinkäyttöä saa mainostaa myönteisesti.

Alkoholia ei saa myöskään käyttää välineenä, jolla asiakas saadaan osallistumaan kilpailuun tai peliin (Alkoholilaki 50 § 2 mom. 10 kohta). Alkoholia ei saa myydä kahta tai useampaa pakkausta tai annosta alennettuun hintaan, ja alkoholin hintaa ei myöskään saa hyvittää muita tuotteita tai palveluita myymällä (Alkoholilaki 51 §).

Alkoholin markkinoinnin tulee olla hyvän tavan mukaista, eikä se saa johtaa kuluttajia harhaan. Mainontaa havainnoidessa on hyvä pohtia sitä, onko mainonta asiallista ja millaisen mielikuvan se antaa mainonnan kohteelle eli kuluttajalle. Havainnot mahdollisesta harhaanjohtavasta mainonnasta tulisi välittää aluehallintovirastoon alkoholitarkastajille.

2.8 Valvonta

Alkoholilain 56 § velvoittaa luvanhaltijan laatimaan kirjallisen omavalvontasuunnitelman toimintansa lainmukaisuudesta. Omavalvontasuunnitelmaa on sen laatimisen jälkeen noudatettava ja sen toteutumista seurattava kirjallisesti. Omavalvontasuunnitelmassa tulee käsitellä muun muassa alkoholilain mukaisten haitallisten vaikutusten syntymisen mahdollisuutta ja niiden hallintaa. Suunnitelmaan on liitettävä myös tiedot, miten alkoholilain noudattamista valvotaan.

Alkoholilain uudistuksessa valvontaa siirrettiin enemmän anniskelupaikan omavalvontaan. Omavalvontasuunnitelman tarkastaminen on alkoholilain mukaisen valvontaviranomaisen tehtävä eli alkoholitarkastajan tehtävä. Poliisi ei ole alkoholilain mukainen valvontaviranomainen, joten kirjallisen omavalvontasuunnitelman tarkastaminen ei ole poliisin tehtävä. Anniskelupaikan henkilökunnan tulee kuitenkin tietää omavalvontasuunnitelman sisällöstä, josta poliisi voi kuitenkin kysyä yleisiä asioita henkilökunnalta.

Alkoholilain 57 § velvoittaa luvanhaltijan huolehtimaan anniskelusta vastaavan henkilön todistuksesta. Jokaisesta anniskelupaikasta tulee löytyä vastaava henkilö ja hänellä tulee olla tietoa anniskelupaikasta ja siihen liittyvistä lupaehdoista.

Alkoholilain 62 § mukaisesti valvontaviranomaisilla on oikeus tarkastaa luvanhaltijan tilat, asiakirjat ja toimintaan liittyvät asiat. Alkoholitarkastajalla on tämän pykälän mukaisesti pääsy myös tiloihin, jotka ovat vain henkilökunnalle tarkoitettuja. Asiakirjoja voidaan myös rauhassa tarkastella henkilökunnan tiloissa, johon asiakkaat eivät pääse.

2.9 Seuraamukset

Alkoholilain 67 §:n mukaan poliisi voi kieltää anniskelun anniskelupaikassa meneillään olevan anniskeluajan ajaksi, mikäli se on välttämätöntä yleisen järjestyksen ja turvallisuuden säilyttämiseksi, mikäli henkilökunta ei ole kyennyt pitämään järjestystä anniskelupaikassa. Kielto on myös mahdollinen toimenpide, mikäli anniskelupaikassa on rikottu asiakaspaikkamääriä, turvallisuusmääräyksiä tai anniskelumääräyksiä. Toimenpiteestä ilmoitetaan lupaviranomaiselle, jolla on käytössään laajempi valikoima seuraamuksia.

Alkoholirikkomuksista säädetään erikseen Alkoholilain 90 §:ssä. Sieltä esiin nostettavia kohtia ovat alkoholin myyminen ja luovuttaminen alle 18-vuotiaalle, sekä selvästi päihtyneelle ja häiritsevästi käyttäytyvälle henkilölle anniskeleminen. Alkoholirikoksista säädetään erikseen rikoslain 50 a luvussa.

Ravintolavalvontaa suorittaessa, kuten muitakin poliisitehtäviä suorittaessa, on tärkeää huomioida työturvallisuus. Ravintoloissa voi olla paljon asiakkaita, taustamelua, pimeää ja päihtyneitä ihmisiä. Ravintolavalvontaa suorittaneiden henkilöiden kokemusten mukaan tarkastustoimenpiteitä saatetaan usein häiritä ja poliisin ollessa paikalla ihmisten huomio usein kiinnittyy poliisiin. Poliisilla on myös ravintolavalvonnassa käytössään rikoslain 16 luvun mukaisia pykäläiä rikoksista viranomaisia vastaan. Esimerkiksi niskoittelu poliisia vastaan ja haitanteko virkamiehelle voivat olla perusteita tilanteesta riippuen sakon kirjoittamiselle.

3 POLIISIN ROOLI RAVINTOLAVALVONNASSA

Kuten opinnäytetyössäni aiemmin mainitsin, poliisi ei ole alkoholilaissa määritelty valvontaviranomainen. Poliisin rooli ravintolavalvonnassa on tarkastaa, että ravintolassa yleisestä järjestyksestä ja turvallisuudesta on huolehdittu asianmukaisesti. Tätä voidaan verrata poliisin normaaliin yleisen järjestyksen ja turvallisuuden valvontaan. Anniskelupaikassa

työskentelevän henkilökunnan on pystyttävä ylläpitämään anniskelupaikassa yleinen järjestyminen. Tätä varten ravintoloissa on usein järjestyksenvalvoja. Yksi ravintolavalvonnan keskeisiä tehtäviä poliisille onkin yksityisen turvallisuusalan toiminnan valvonta, joka on laissa yksityisistä turvallisuuspalveluista 21.8.2015/1085 määritelty poliisin tehtäväksi.

Turvallisuuden kannalta on myös tärkeää, että ravintolan asiakasmäärä ei ylitä sinne määrättyä enimmäismäärää. Poliisi voi kysyä henkilökunnalta, kuinka paljon ravintolassa on tarkastushetkellä asiakkaita ja henkilökunnan on selvitettävä tämä tieto poliisille. Poliisi valvoo myös, että anniskelu tapahtuu lainmukaisesti, eikä esimerkiksi alaikäisille tai päihtyneille myydyä alkoholijuomia.

Muita turvallisuuden kannalta keskeisiä tarkastettavia asioita ovat poistumistiet ja palokaluusto. Poistumistiet tulee olla merkittyinä ja niihin tulee olla esteetön pääsy, kuten pelastuslain 29.4.2011/379 10 §:ssä säädetään. Palokaluston osalta tulisi tarkastaa, koska käsisammuttimet on edellisen kerran tarkastettu. Kuivissa ja tasalämpöisissä tiloissa tarkastusväli on 2 (kaksi) vuotta. Ensimmäinen tarkastus lasketaan valmistusajankohdasta (Sisäasiainministeriön asetus käsisammuttimien tarkastuksesta ja huollosta 917/2005 9 §). Käsisammuttimista tulee tarkastusten jälkeen löytyä tarkastuslipukkeet ja mikäli sammutinta on huollettu, erikseen huoltolipuke (Sisäasiainministeriön asetus käsisammuttimien tarkastuksesta ja huollosta 917/2005 11 §).

Ravintolavalvonnassa poliisin on tärkeää tehdä kattavasti havainnoita ja tiedostaa, että vastaan voi tulla monenlaisia rikoksia, joihin voi liittyä esimerkiksi ihmiskauppaa, paritusta tai petoksia. Rikosepäilyjen kohdalla toimitaan esitutkintalain säännösten mukaisesti. Havainnoita on tärkeä välittää eteenpäin, jotta asioihin pystytään puuttumaan. Havainnoista tulee matalalla kynnyksellä kirjata havaintotietoja poliisin järjestelmiin.

Poliisin olisi myös hyvä havainnoida myyntitapahtumia, esimerkiksi lyödäänkö ostoksia kassaan, onko kassalaatikko auki ja annetaanko asiakkaalle kuittia. Mikäli tällaisissa asioissa havaitaan puutteita, olisi syytä pohtia harjoitetaanko anniskelupaikassa ohimyyntiä. Ravintolatarvikehuollon aikana ei ole tarkoitus tai edes mahdollista selvittää esimerkiksi laajempia talousrikosepäilyjä, mutta tiedon välittäminen esimerkiksi talousrikostutkintaan mahdollistaa asiaan perehtymisen myöhemmin kattavammin.

Anniskelupaikat, joissa on useita henkilöitä alkoholin vaikutuksen alaisena samanaikaisesti, ovat potentiaalisia paikkoja järjestyshäiriöille. Lisäksi tällaiset paikat, joissa ihmisiä on

paljon, ovat hankalia hätätilanteissa. Näistä syistä poliisin olisi hyvä jalkautua ravintoloihin suorittamaan ravintolavalvontaa ja samalla tutustua kyseisen rakennuksen tiloihin. Entuudestaan tuttu paikka helpottaa poliisin oman toiminnan ja työturvallisuuden suunnittelua. Kyseessä oleva näkyvä valvonta on myös osa poliisin ennalta estävää toimintaa.

4 TOTEUTTAMINEN JA TUTKIMUSKYSYMYKSET

Tavoitteenani oli toteuttaa opas, jossa uuden alkoholilainsäädännön keskeisimmät asiat poliisin kannalta on kirjattu mahdollisimman selkeään muotoon, sivuten myös ravintolavalvontaan liittyviä muita keskeisiä lakeja. Opinnäytetyöni on toiminnallinen, jonka produktiksi kehitin yksinkertaisen oppaan, jonka poliisi tulostaa taskuunsa mennessään suorittamaan ravintolavalvontaa. Toiminnallinen opinnäytetyö tarkoittaa jonkinlaisen ohjeen, oppaan, tapahtuman tai muun käytännön toiminnan toteuttamista, jossa yhdistyvät toteutus ja raportointi tutkimuksen kaltaisesti (Airaksinen & Vilka 2004, 9).

Tutkimuksen tavoitteeseen pyritään seuraavien tutkimuskysymysten avulla:

Miten ravintolavalvonta vaikuttaa anniskeluun/mistä ravintolavalvonnassa on kyse?

Mitkä tekijät vaikuttavat ravintolavalvontaan?

Miten ravintolavalvontaa voidaan kehittää?

Ensimmäisen tutkimuskysymyksen kautta tavoitteenani oli selvittää miten anniskelutoimintaa yleisesti valvotaan ja minkälaisia toimintamalleja se pitää sisällään.

Toisen kysymyksen avulla pyrin selvittämään sitä, miten valvontaa voidaan toteuttaa. Esimerkiksi miten valitaan ravintolat, joita valvotaan. Onko kyse puhtaasti sattumasta vai onko joitakin syitä, joiden perusteella tietyt ravintolat halutaan tarkastaa. Vaikuttavatko kokemukset aiemmista tarkastuskäynneistä mahdollisesti tuleviin käynteihin?

Kolmas ja olennainen kysymys on, miten valvontaa voidaan kehittää siten, että se on mahdollisimman tehokasta ja yksinkertaista.

Opinnäytetyön tekemiseen käytin laadullista tutkimusta. Laadullinen tutkimus pyrkii ymmärtämään ilmiötä ja sitä mistä siinä on kysymys (Kananen 2015, 71). Tässä tutkimuksessa ilmiö, jota on haluttu ymmärtää paremmin, on ravintolavalvonta ja siihen liittyvät asiat. Aineistonkeruumenetelmänä toimivat dokumentit eli tekstit, joista luodaan alustavia tulkintoja

(Kananen 2015, 132). Tekstit, joita tässä tutkimuksessa on käytetty, ovat pääsääntöisesti lakitekstejä ja erilaisia viranomaisten ohjeistuksia ravintolavalvontaan. Tätä aineistoa täydennetään ja syvennetään haastatteluin. Valvontatoimenpiteisiin keräsin vastauksia asiantuntijahaastatteluilla. Haastattelin poliiseja eri poliisilaitoksilta, joilla on kokemusta ravintolavalvonnasta. Lisäksi haastattelin aluehallintoviraston alkoholitarkastajia, koska aluehallintovirastot vastaavat anniskelulupien myöntämisestä. Aluehallintovirastot ovat myös alkoholilain mukaisia valvontaviranomaisia.

Analyysimenetelmäksi valitsin sisällönanalyysin, joka tarkoittaa dokumenttien, kuten kirjojen, haastatteluiden ja keskusteluiden analyysiä. Menetelmällä on tarkoitus saada tutkittavasta ilmiöstä kuvaus tiivistetyssä muodossa, jolloin siitä voidaan tehdä johtopäätöksiä (Tuomi & Sarajärvi 2004, 105).

5 AINEISTON HANKINTA JA ANALYYSI

5.1 Asiantuntijahaastattelut

Tiedonhankinnassa tutustuin teoriakirjallisuuteen, jonka perusteella valitsin sopivimmaksi menetelmäksi asiantuntijahaastattelut, syventääkseni tietämystä aihepiiristä ja saadakseni kokemuspohjaista tietoa opasta varten.

Haastatteluja käytetään aineistonkeruumenetelmänä, kun tutkitaan esimerkiksi mielipiteitä ja sellaisia aihealueita, joista ei tiedetä paljon. Haastattelulla voidaan myös täydentää ja varmistaa aiemmin kerättyä aineistoa ja sen tulkitsemista. (Kananen 2015, 143.) Tutkimukseni aihealueesta on tarjolla lakitekstiä reilusti ja ohjeistusta jonkin verran eri viranomaisille. Asiantuntijahaastatteluiden avulla sain tutkimukseeni kuitenkin kerättyä lisämateriaalia, käytännön toimintamalleja ja kehitysideoita, joita en olisi muulla tavalla yhtä kattavasti saanut hankittua.

Haastattelu on suunniteltu enakkoon ja haastattelija tuntee tutkimuskohteen jollakin tavalla, tavoitteenaan saada luotettavaa tietoa tutkimukseen liittyen. Haastattelun panee alulle haastattelija, joka myös ohjaa haastattelun kulkua. Haastateltavan on voitava luottaa siihen, että haastattelussa saatuja tietoja käsitellään luottamuksellisesti. (Hirsjärvi & Hurme 2001, 43.) Kerätty aineisto eli haastattelunauhoitteet litteroidaan eli muutetaan kirjalliseen muotoon luettavaksi. (Kananen 2015, 152). Haastatteluihin valmistauduin tutustumalla ensin yleisesti aihepiiriin ja lainsäädäntöön. Tämän jälkeen kehitin haastatteluihin kysymykset, joihin

halusin vastauksia. Litteroiduista haastatteluaineistoista pystyin löytämään vastauksen niihin tietoihin, joihin etsin lisätietoa tutkimuksessani.

Haastateltavia lähdin etsimään sähköpostitse ja henkilökohtaisesti Lounais-Suomen poliisilaitokselta. Kyselin aiheesta henkilökohtaisesti työkavereilta, jotka osasivat ohjata sopivan henkilön luokse keskustelemaan aiheesta. Kuulin muutamalta työkaverilta, että he olivat itsekin joskus osallistuneet ravintolavalvontaan ja kuulin heidän näkemyksiään aiheeseen liittyen.

Tarvitsin kuitenkin haastateltavaksi lisää dokumentoitavaa poliisinäkemyksiä ja aihepiirin asiantuntemusta. Lähestyin haastattelupyynnöllä Helsingin poliisilaitosta, josta sain nopeasti yhteydenoton ja suostumuksen haastatteluun. Alkoholilain asiantuntijoille lähetin sähköpostia Lounais-Suomen sekä Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintovirastoihin. Molemmista sain myönteisen vastauksen haastattelupyyntöni.

Haastatteluiden järjestäminen osoittautui hieman työläemmäksi kuin alun perin odotin. Sopivien henkilöiden löytäminen poliisilaitoksilta vei aikaa ja vaati selvittelyä. Eri poliisilaitoksilla on erilaiset käytännöt sen suhteen, miten alkoholivalvontaa poliisilaitoksen alueella suoritetaan. Valtaosalla poliisilaitoksia ei ollut suorita yhteystietoja, jolloin olisi voinut ottaa suoraan yhteyttä tiettyyn henkilöön. Lähestyin aluksi muutamaa poliisilaitosta, mutta en saanut viesteihini vastauksia. Lisäksi koitin lähestyä muutamia henkilöitä henkilökohtaisella sähköpostilla, mutta en saanut viesteihini vastauksia.

5.2 Haastatteluiden toteutus

Asiantuntijahaastatteluja voidaan toteuttaa teemahaastattelun tavoin siten, että asiantuntija esiintyy omalla nimellään tai siten, että asiantuntijat esiintyvät nimettöminä alansa edustajina. Haastateltavan tulee tietää kumpaa muotoa asiantuntijahaastattelusta käytetään ja asiantuntijalle on annettava mahdollisuus tarkistaa haastattelu ennen julkaisua. (Koivula ym. 2003, 48-49.) Tässä tutkimuksessa haastateltaville ilmoitettiin ennen haastattelua, että haastattelu nauhoitetaan ja litteroidaan, mutta haastateltavien vastauksia käsitellään tutkimuksessa anonyymisti. Haastateltaville myös kerrottiin nauhoitteiden poistamisesta opinnäytetyön valmistumisen jälkeen.

Haastattelulajina teemahaastattelu on vapaamuotoinen ja keskustelemalla toteutettava. Haastattelu toteutetaan tutkijan määrittelemien teemojen kautta, joihin liittyen tutkija on

kehittänyt kysymyksiä. Olennaista on, että haastateltavien kanssa käsitellään samat teemat. Yleensä teemahaastattelu toteutetaan vain kerran. Teemahaastattelu edellyttää pääsääntöisesti haastattelun tallentamista, jotta haastattelua voidaan jälkeenpäin analysoida tarkemmin. Tallentamisen on tapahduttava haastateltavan suostumuksella. (Koivula ym. 2003, 46.) Haastateltavien osalta käytettiin samoja kysymyspohjia. Poliisin ja alkoholitarkastajien osalta kysymykset olivat kuitenkin hieman erilaiset, jotta molempien viranomaisten näkemys omasta toimivallasta saatiin esille. Kaikki haastateltavat suostuivat haastattelutilanteen tallentamiseen.

Asiantuntijahaastatteluja toteutettiin kaikkiaan neljä kappaletta, joissa haastateltiin yhteensä kuutta eri henkilöä. Näistä henkilöistä kolme oli poliiseja ja kolme aluehallintoviraston alkoholitarkastajia. Kaikille haastateltaville kerrottiin, että heidän nimiään ei julkaista opinnäytetyössä, vaan he esiintyvät anonymisti alansa edustajina.

Haastatellut poliisit työskentelivät haastatteluhetkellä Helsingin ja Lounais-Suomen poliisilaitoksilla ja kaikilla haastatelluilla poliiseilla oli henkilökohtaista kokemusta ravintolavalvonnasta. Haastatelluilla oli tarkoitus saada tutkimukseen poliisin näkökulmia ja kokemuksia ravintolavalvonnasta. Alkoholitarkastajat, joita haastateltiin, työskentelivät haastatteluhetkellä Lounais-Suomen ja Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintovirastoissa.

Tutkimusta tehdessä pohdin tehokkainta ja tarkoituksenmukaisinta haastattelun toteutusvaihtoehtoa. Näitä olivat haastattelu henkilökohtaisesti kasvotusten, puhelimitse, Skype:n välityksellä tai sähköpostitse. Halusin toteuttaa haastattelut henkilökohtaisesti, vaikka se tarkoittikin matkustamista ja kuluja. Totesin, että saan kaikkein kattavimman tiedon tällä tavalla ja myös haastatteluiden tallentaminen olisi näin yksinkertaisinta.

Henkilökohtaisesti toteutetut haastattelut tallennettiin puhelimella ja tabletilla, jotta haastattelut voitiin litteroida jälkikäteen tarkempaa analyysia varten. Opinnäytetyötä varten tallennetut haastattelut tullaan poistamaan työn valmistumisen ja arvioinnin jälkeen tietosuojasyistä.

Kaikkia haastateltavia lähestyttiin sähköpostitse, tiedustellen kiinnostusta osallistua opinnäytetyön toteuttamiseen. Lisäksi sovittiin siitä miten haastattelut toteutetaan. Haastateltavat saivat myös etukäteen luettavakseen opinnäytetyösuunnitelman.

Helsingin poliisilaitokselle yhteydenotto sujui ongelmitta, kun tavoitin neuvontapalvelun kautta oikeat henkilöt ja sain haastattelupyyntööni myöntävän vastauksen. Arkipäivänä matkustin Helsingin poliisilaitokselle, jossa sain rauhassa haastatella kahta aihepiirin asiantuntijaa. Haastatteluun suhtauduttiin positiivisesti ja kiinnostuneesti. Tallennettu haastattelu kesti 50 minuuttia, jonka lisäksi sain haastattelun jälkeen nähdä, miten Helsingin poliisilaitos tekee sähköisiä tarkastusilmoituksia aluehallintovirastoon ja millaisia malleja he käyttävät konstaapeleiden opastamiseen ravintolavalvonnan suhteen. Sain myös heidän itse valmistamaansa ohjeistusmateriaalia mukaani opinnäytetyötäni varten.

Lounais-Suomen poliisilaitoksella olen saanut kollegoiltani hyviä vinkkejä opinnäytetyöhöni liittyen. Sain kollegoilta myös ehdotuksia haastateltavaksi sopivasta henkilöstä. Olen keskustellut aihepiiristä useamman konstaapelin kanssa partioinnin ohessa, jolloin olen saanut hyvää tietoa ravintolavalvontaan liittyen. Näitä keskusteluja ei kuitenkaan ole tilanteiden spontaanisuuden vuoksi kyetty tallentamaan, eikä kyseessä ole ollut virallinen haastattelutilanne. Näitä tietoja olen kuitenkin pystynyt hyödyntämään tutkimuksen suunnittelemisessa ja toteuttamisessa.

Lisäksi pyysin päästä osallistumaan henkilökohtaisesti ravintolavalvonnan suorittamiseen yhdessä poliisin ja aluehallintoviraston alkoholitarkastajan kanssa. Pyyntööni suostuttiin Lounais-Suomen poliisilaitoksella ja pääsin tutustumaan ravintolavalvontaan henkilökohtaisesti yhden lauantain ja sunnuntain välisen yön aikana.

Lounais-Suomen poliisilaitoksella toteutin haastattelun vapaamuotoisemmin tuon ravintolavalvontapäivän yhteydessä, eikä sitä ole tallennettu, koska se ei olisi ollut mahdollista työn ohessa. Haastattelun analysointi olisi ollut erittäin vaikeaa, mikäli olisin nauhoittanut puhetta yhden kokonaisen työpäivän. Lisäksi kaikilta samassa tilassa olevilta olisi pitänyt kysyä lupa nauhoittamiseen. Tallennuksesta ei olisi myöskään ollut hyötyä ravintoloissa, koska taustamelun vuoksi tallenne ei välttämättä olisi ollut tarpeeksi selkeää litteroitavaksi. Tämän vuoksi sain tarkempiin kysymyksiin kirjalliset vastaukset ravintolavalvontaan osallistuneelta poliisimieheltä.

Lounais-Suomen aluehallintoviraston kahta alkoholitarkastajaa pääsin haastattelemaan ravintolavalvontaviikonlopun yhteydessä ennen ravintolavalvontaa. Haastattelu kesti tunnin ja 12 minuuttia. Tarkoitukseni oli saada aluehallintoviraston näkökulmaa valvontaviranomaisena ravintolavalvonnasta. Haastateltavat olivat todella kiinnostuneita osallistumaan haastatteluun ja kertomaan omaa näkemystään ravintolavalvonnasta. Lisäksi toinen

haastateltavista kulki saman poliisipartion mukana, jossa itse osallistuin ravintolavalvontaan, mahdollistaen näin minulle tilaisuuden kysellä lisäkysymyksiä ja nähdä miten valvontaviranomainen tekee työtään.

Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintoviraston osalta haastattelu toteutettiin henkilökohtaisesti Tampereella aluehallintoviraston tiloissa. Haastattelu kesti 37 minuuttia. Sain samansuuntaisia vastauksia kuin Lounais-Suomen aluehallintoviraston alkoholitarkastajia haastateltaessa. Lisäksi sain vertailevaa näkemystä Pirkanmaan alueelta, joka on Suomen mittakaavassa merkittävä maakunta.

5.3 Haastatteluiden analysointi

Haastatteluiden jälkeen äänitetyt tallenteet litteroitiin tietokoneella Word-asiakirjoiksi. Haastattelut tallennettiin puhelimella ja tabletilla sen varmistamiseksi, että haastattelu saadaan taltioitua, mikäli toinen laitteista ei toimitakaan tai siihen tulisi jokin häiriö. Kaikki tallenteet olivat laadultaan hyviä, eikä tallennusten aikana ollut ongelmia.

Haastateltavat nimettiin litterointivaiheessa tunnisteilla, koska haastattelut toteutettiin siten, että henkilöiden nimiä ei julkaista. Poliisista käytetään tunnistetta ”P1, P2 ja P3” ja aluehallintovirastosta ”A1, A2 ja A3”. Kyseisiä tunnisteita päädyin käyttämään siksi, että poliisin ja aluehallintoviraston näkökulmat saadaan eroteltua toisistaan, kuten alkuperäisesti oli suunniteltu.

Analyysimenetelmänä käytettiin sisällönanalyysiä. Se on yksittäinen analyysikeino, mutta voi olla myös väljä teoreettinen kehys, jota voidaan hyödyntää erilaisissa analyyseissä. Monet laadullisen tutkimuksen analyysit perustuvat sisällönanalyysiin, mikäli kyseessä on kirjoitettujen, kuultujen tai nähtyjen asioiden analyysi väljänä kehyksenä. (Tuomi & Sarajärvi 2004, 93.)

Laadullista analyysia voidaan toteuttaa monilla eri tavoilla ja siitä löytyy myös useita erilaisia kuvauksia. Yksi tapa kuvata laadullista analyysia on seuraavanlainen: päätetään aineistosta kiinnostavat asiat. Käydään aineisto läpi ja poimitaan siitä ne asiat, jotka on määritelty kiinnostuksen kohteiksi. Kaikki tämän ulkopuolinen jätetään tutkimuksen ulkopuolelle. Aineistosta poimitut asiat kasataan yhteen, luokitellaan, teemoitetaan tai tyyppitellään ja niistä kirjoitetaan yhteenveto. (Tuomi & Sarajärvi 2004, 93-94.)

Tässä tutkimuksessa on toimittu edellä kuvatulla tavalla. Kerätystä aineistosta on valittu kiinnostavat asiat ja pyritty löytämään vastauksia asetettuihin tutkimuskysymyksiin. Aineistosta olisi varmasti riittänyt kattavampaankin tutkimukseen, mutta paljon materiaalia on karstittu, jotta tutkimus pysyy rajauksessaan. Lopulta tutkimuksesta on koottu yhteenvedo.

Yksi keskeinen ongelma laadullisissa analyysissä on useat kiinnostavat asiat. Tutkimukseen pitäisi osata valita rajattu alue, jota tutkitaan, kaikki muu pitäisi osata jättää tutkimuksen ulkopuolelle. Aineiston läpikäymistä, erottelua ja aineistoista poimittuja asioita nimitetään myös litteroinniksi ja koodaamiseksi. Edellä mainittu koodaaminen voi tapahtua kuten tutkija itse haluaa asian tehdä. (Tuomi & Sarajärvi 2004, 94-95.)

Litteroiduista haastatteluista pystyi löytämään useita mielenkiintoisia asioita ravintolavalvontaan liittyen. Kuitenkin tutkimus oli rajattu ennen sen toteuttamista, joten litteroidusta aineistosta hyödynnettiin osia, jotka vastasivat tutkimuskysymyksiin ja tutkimuksen aiheen yleiseen ymmärtämiseen.

Analyysistä on kyse, kun aineistoa luokitellaan, teemoitetaan ja tyypitellään. Luokittelu tarkoittaa aineiston yksinkertaisinta järjestelyn muotoa. Teemoitus on vastaavaa kuin luokittelu, mutta keskittyminen on valituissa teemoissa. Tyypittelyssä kyse on aineiston ryhmittäminen tyypeiksi. (Tuomi & Sarajärvi 2004, 95.)

Sisällönanalyysi on tekstianalyysia, jonka avulla voidaan analysoida erilaisia dokumentteja systemaattisesti sekä objektiivisesti. Tällaisia dokumentteja ovat esimerkiksi kirjat, artikkelit, haastattelut, keskustelut, raportit ja muut kirjallisessa muodossa olevat asiakirjat. Sisällönanalyysilla saadaan aineisto järjestettyä siten, että johtopäätösten tekeminen on mahdollista. Tässä kohtaa tutkijan tulisi kertoa johtopäätöksistään, eikä vain järjestellä aineistoa tuloksiksi. (Tuomi & Sarajärvi 2004, 105.) Sisällönanalyysi on pohjimmiltaan tulkitsemista ja päättelyä. Taustalla on aineisto, jonka pohjalta pyritään luomaan käsitteellinen näkemys aihepiiristä (Tuomi & Sarajärvi 2004, 115).

Tutkimuksella saatu aineisto ja sen analysointi on mahdollistanut pohdinnan ja johtopäätösten tekemisen. Tutkimuksessa on saatu kattava näkemys ravintolavalvontaan ja tutkimuskysymyksiin, joiden perusteella produkti on mahdollista toteuttaa.

6 PRODUKTIN KUVAUS

Asetin produktilleni eli poliisin oppaalle ravintolavalvontaan yhden selkeän vaatimuksen. Sen tulee olla mahdollisimman yksinkertainen. Poliisiorganisaatiossa on ennestäänkin valtava määrä erilaisia ohjeita ja monia ohjeita yhdistää yksi asia. Ne ohjeistavat tekemään asioita tietyllä tavalla, mutta ne eivät kovin usein ole yksinkertaista luettavaa.

Oppaani tarkoitus on, että sitä voi hyödyntää kuka tahansa poliisi nuoremasta konstaapelista ylöspäin. Henkilö, joka ei ole koskaan ollut suorittamassa ravintolavalvontaa, osaa oppaan kanssa tarkistaa ravintolasta olennaiset asiat. Lisäksi opasta voisi mahdollisesti hyödyntää Poliisiammattikorkeakoulussa opetustarkoituksessa. Tämä päätös toki jää opettajille itselleen, jotka suunnittelevat ja toteuttavat oppituntinsa.

Päätin toteuttaa produktin siten, että jaottelen tarkastuskohteet eri otsikoiden alle, jotta tarkastuskäynnit olisivat mahdollisimman nopeita ja tehokkaita, kun tarkastetaan yksi osa-alue kerrallaan.

7 TULOKSET

7.1 Miten ravintolavalvonta vaikuttaa anniskeluun/mistä ravintolavalvonnassa on kyse?

A1: ”Hiton hyvä ilta meille, että ei tule yhtään mitään merkintää, koska sehän tämän työn tavoite on, että kaikki tekisi kaiken oikein.”

Valvonnan taustalla on ennen kaikkea kuluttajan turvallisuus, kaikille yrittäjille reilu kilpailutilanne ja lainmukainen toiminta. On jokaisen kuluttajan etu, että ravintoloiden toimintaa valvotaan, jolloin asiakas voi luottavaisin mielin ostaa yrityksen palveluita. Samalla valvotaan, että voimassaolevia lakeja noudatetaan asianmukaisesti.

Maailmalla on myös esimerkkejä siitä, mitä voi tapahtua, kun esimerkiksi yökerhoissa on paljon asiakkaita ja turvallisuudesta ei ole huolehdittu asianmukaisesti. Pahimmillaan seuraukset ovat olleet kohtalokkaita:

“Kuusi ihmistä on kuollut ja kymmeniä on loukkaantunut väenryntäyksessä yökerhossa Italiassa - - Lähellä Anconaa, Corinaldossa, sijaitsevassa yökerhossa

syntyi paniikki ilmeisesti kaasusumutteen vuoksi." (Italialaisessa yökerhossa syntyi paniikki – 6 kuollutta ja kymmeniä loukkaantuneita, Yle 08.12.2018.)

"Tulipalo tuhosi lauantaina Oaklandissa kaksikerroksisen varastorakennuksen, jossa oli palon syttymisaikaan elektronisen musiikin tapahtuma." (Kalifornian rakennuspalon uhriluku on noussut - ainakin 36 kuollut, Iltalehti 5.12.2016.)

Vastaavien tapausten välttämiseksi on tärkeää, että ehtoihin määrättyjä asiakasmääriä ei ylitetä ja turvallisuusasioista huolehditaan yrityksen toimesta. Yhtä tärkeää on myös, että näiden säädösten noudattamista valvotaan.

Ravintolavalvontaa voidaan tehdä erilaisin keinoin. Käytännöt vaihtelevat poliisilaitoksittain ja mahdollisten Poliisihallitusten ohjeiden mukaisesti. Valvonta vaihtelee myös aluehallintovirastojen osalta. Näkyvää valvontaa on hyvä tehdä poliisin virkapuvussa, joskin se kiinnittää selkeästi enemmän ihmisten huomiota. Valvontaa on myös mahdollista tehdä siviilivaatetuksessa, jolloin on jopa mahdollista, etteivät asiakkaat huomaa tarkastusta lainkaan. Lisäksi valvontaa voidaan tehdä monella eri tavalla ja kiinnittäen huomioita erilaisiin asioihin. Välillä paikkoja voidaan tarkastaa poliisin intressien kautta ja välillä esimerkiksi aluehallintoviraston toiveiden mukaisesti.

P1: "Meidän talossa, toisin kuin monissa muissa poliisilaitoksissa, tää on valvonta- ja hälytysyksiössä, tää anniskeluvalvonta ja jopa se lupien lausuntotyö tehdään täällä. - - Tehdään käytännössä sitä lausunto ja yhteistyöpuolta tonne aluehallintoviraston ja Valviran suuntaan. - - Arkipäivässä meidän tää ravintola/anniskeluvalvonta on tässä meidän päivittäistoiminnassa järjestetty siten, että jokaiseen kentän hälytys- ja valvontaryhmään on valittu tämmönen ota [oman toiminnan ohella] vastaava ravintola/anniskeluasioissa, jonka kautta yritetään sitten viestiä niille ryhmille näitä tän aihealueen asioita."

P2: "Pohan [Poliisihallitus] valvontaiskut poikkeavat vähän siitä normi poliisin valvontaiskusta, siellä on se alkoholitarkastaja yleensä mukana, joka on se toimivaltainen viranomainen. Se menee aika paljon hänen toimintansa turvaamiseen ja muutenkin rooli on sillä tavalla vähän pienempi. - - Meillä virkapukupartioiden toimenkuvaan on määritelty, että pitäisi tietty määrä ravintolatarkastuksia vuodessa tehdä."

P3: ”Ryhmämme hoitaa erilaiset teemavalvonnat ja kohdennetut ”valvontaiskut”. Myöskin ulkomaalaisvalvonta kuuluu toimenkuvaamme. Olemme välillä suorittaneet ravintolavalvontaa/tarkastuksia omalla porukalla, mutta useimmiten mukana on sidosryhmää. Lupahallinnolle välitämme heille oleelliset tiedot, mutta pääasiallinen toimintakumppani meille on ravintolavalvonnassa AVI ja tiedot kulkeekin näin suoraan.”

Poliisin suorittama ravintolavalvonta koostuu pääosin Poliisihallituksen määrittelemistä teemaviikonlopuista. Tällöin poliisille on ohjeistettu, mihin asioihin ravintolavalvonnassa kiinnitetään huomiota. Nämä valvonnat pyritään usein toteuttamaan yhteistyössä muiden viranomaisten kanssa.

PI: ”Käytännössä suurin osa meidänkin toiminnassa tehtävistä ravintola/anniskeluvalvontajutuista tehdään näitten teemavalvontaviikonloppujen yhteydessä. Ne me pyritään tekemään moniviranomaisyhteistyönä tänä päivänä eli siellä on mukana poliisin lisäksi yleensä tullit, raja, aluehallintovirastosta alkoholitarkastajia, viime aikoina on työsuojelupuoli aktivoitunut hyvin mukaan sinne, joskus pelastuslaitoksen väkeä, joskus verottajaa ja Valvirakin on ollut mukana.”

Yhteistyön osalta kokoonpano vaihtelee valvontateemojen ja poliisilaitosten osalta. Syyskuussa 2018 ravintolavalvonnassa, johon itse osallistuin, oli mukana poliisin lisäksi vain alkoholitarkastajia, mutta aiemmin mukana on ollut myös edellä lainatussa tekstissä mainittuja viranomaisia.

Seuraamukset voivat olla erilaisia, mutta niin poliisi kuin aluehallintovirastokin painottavat, että edetään lievimmän keinon periaatteella. Poliisi muistuttaa neuvoista, kehotuksista, käs-kyistä ja sitten vasta seuraamuksista. Aluehallintovirasto haluaa myös ensin keskustella ja ohjeistaa, mikäli epäkohdat eivät ole erityisen vakavia.

A1: ”Pienistä epäkohdista keskustelu, ohjaus ja luottamus ovat kaikkein tehokkaimpia. Toki se luottamus testataan ja se menetetään vaan kerran. - - Sitten laki mahdollistaa nyt sitten huomautuksen, tietyn määräajan asettamisen, seuraamusmaksun määräämisen ja pysyvän peruutuksen”.

P1: ”Perustoiminta eli ensin ohjataan, neuvotaan, kehoitetaan ja sitten ruvetaan määräämään ja käskemään.”

P2: ”Jos vaikka poliisi havaitsee ylitäyttöä ravintolassa, ilmoitus vastaavalle hoitajalle, että täällä on liikaa porukkaa niin henkilökunnan tehtävä on pudottaa se asiakasmäärä sallittuun, ja silti tehdään se ilmoitus sinne aviin [aluehallintovirastoon], että siellä oli ylimääräistä porukkaa.”

P3: ”Anniskeluluvista on kärkitieto AVI:lle, joten sen tarkastamisen jättäisin suosiolla heille. Pelastusteiden tukkiminen on ehkä yleisintä välinpitämättömyyttä, mihin törmäämme, mutta asia on nopea hoitaa kehoituksella ja seuraavalla kerralla sakolla.”

7.2 Mitkä tekijät vaikuttavat ravintolavalvontaan?

Tätä tutkimuskysymystä pohtiessani haluan selkeyttää, että tarkoituksena oli selvittää tekijöitä, jotka vaikuttavat ravintolavalvonnan kohdentumiseen tiettyihin anniskelupaikkoihin. Ravintolavalvontaa pyritään suorittamaan tietenkin mahdollisimman kattavasti, mutta tärkeää on, että sillä saadaan vaikuttavuutta aikaiseksi. Tarkastettavien paikkojen kohdalla korostuu niiden riskiarviointi. Esimerkiksi kohteet, joissa on ollut useamman kerran järjestyshäiriöitä tai kokemuksen kautta on huomattu, että kyseisessä paikassa asioita ei hoideta tarpeeksi hyvin, valikoituvat usein tarkastuskohteiksi.

Poliisin ja aluehallintovirastojen näkemykset tarkastettavien kohteiden valinnasta ovat samansuuntaisia.

P2: ”Yleensä Pohan käskykirjeessä sanotaan, että ne pyritään kohdentamaan sellaisiin paikkoihin, missä on ollut järjestyshäiriöitä. - - Pyritty tällaisia järjestyshäiriöpaikkoja perkaamaan tai niin kuin miettimään onko semmoisia ja niitä on tullut ihan näissä kahvipöytäkeskusteluissa kirjattua ylös, mutta täytyy myöntää, että sitten tuolta alkoholitarkastajien kautta tulee suuri osa niistä.”

P3: ”Usein AVI päättää tarkastettavat kohteet omien kiinnostuksiensa mukaan. Meillehän tämä tarkoittaa lähinnä valmiiksi analysoitua tietoa, joten valvonnan kohdentaminen ”oikeisiin” ravintoloihin onnistuu paremmin. - - Jos

meillä on noussut esiin huoli jostain ravintolasta, niin ehdotamme sitä AVI:lle ja käymme usein nämä paikat myös tarkastamassa. Meille tulee ehdotuksia kohteista muilta poliiseilta ja kansalaisilta.”

A1: ”Meillä on Valviran kanssa tehty koko maata koskeva jonkin näköinen valvontasuunnitelma. Siellä luodaan ne jotkut strategiset painopisteet, mitä halutaan viedä eteenpäin. Tyypillisiä tällaisia saattaa olla vaikka alakäihavainnointi, päihtymyshavainnointi, harmaan talouden havainnointi, nyt viimeisimpänä sitten omavalvonta asiat, siinä on varmaan avi kohteista eroa. - - Mun mielestäni voimakkaasti vaikuttaa myös se, mikä on tarkastajan henkilökohtainen kokemustausta. - - Omalta kohdalta mietin, niin vaikuttavuus eli siellä arvioinnissa se minkälaisena vuodenaikana, kellonaikana mennään johonkin kohteeseen, että sillä saadaan sitä vaikuttavuutta. Kahvioon kannattaa mennä iltapäivällä ja yökerhoon yöllä. Saaristoon kannattaa mennä kesällä ja laskettelukeskukseen talvella. - - Toisaalta vaikuttavuusajatteluun varmaan sen kautta, että mikä on esimerkiksi myyntivolyymi ja asiakasvolyymit.”

A2: ”Meidän asiakas, kenellä on anniskelu- tai vähittäismyyntilupa, maksaa joka vuosi valvontamaksun. Kyllä silloin pitäisi kattavasti se oma alue käymään sen vuoden aikana läpi. Paljon tulee myös valitusta siitä, että miksi ette käy, vaikka me maksetaan.”

A3: ”Joistakin kohteista tulee yleisöilmoituksia, sulle tulee jotain muuta kautta viranomaisilta ilmoituksia jostakin kohteista, ravintoloista ja sitte sä omassa työssä kohtaat niin kun lupa-asioissa tai muissa niin sellaisiin puutteisiin, että antaa indikaatiota käydä siellä.”

Poliisille annettiin myös palautetta ja kehitettävää liittyen Poliisihallituksen järjestämiin teemavalvontoihin.

A3: ”Kun on näitä Poliisihallitukselta tulevia yhteisiä valvontaviikonloppuja, niin olisi kiva, jos se paikallinen porukka, joka lähtee siihen poliisin puolelta mukaan, kun se on ikään kuin heidän toimintaansa, ottaisi myös kantaa siihen mihin sitä suunnataan sitä valvontaa. - - Nyt se on aika lailla niin, että ne ottaa yhteyttä meihin, - - että olisiko teistä joku tulossa mukaan ja sitten jos me

vastataan, että me tullaan mukaan, niin tulee seuraava viesti, jossa todetaan, - - siellä paikalla tää partio, että ikään kuin esittele varmaan sitten mihinkä mennään ja sen jälkeen se o niin kuin meidän show.”

Tässä palautteessa ei kritisoitu sitä, etteikö poliisi antaisi ehdotuksia tarkastettavista kohteista, vaan enemmänkin, että poliisi olisi itse aktiivisempi osapuoli ja johtaisi toimintaa. Haastattelussa myös käsiteltiin sitä, että yksi ongelma tässä saattaa olla se, että monesti lupahallinto käsittelee lausunnot ja tekee omalta osaltaan ravintolavalvontaa, mutta valvonta-teemoihin osallistuvat partiot hoitavat pääosin muita poliisitehtäviä. Heillä ei ole välttämättä kovinkaan paljon taustatietoa ravintolavalvonnasta tai tarkastuskohteista.

7.3 Miten ravintolavalvontaa voidaan kehittää?

Ravintolavalvontaa ei tulisi nähdä irrallisena osana poliisityötä, eikä sen kuulumista jollekin erityisryhmälle poliisilaitoksen sisällä. Se on samalla tavalla osa jokaisen kenttätyössä toimivan poliisin toimenkuvaa kuin esimerkiksi liikenteenvalvonta.

Poliisi hoitaa usein esimerkiksi viikonloppuisin tehtäviä, jotka liittyvät ravintoloihin. Pohditaan hetki tilannetta, jossa poliisi menee tapahtumapaikalle, jossa järjestyksenvalvoja on ottanut kiinni henkilön ravintolassa. Miksi poliisi ei samalla tarkistaisi järjestyksenvalvojalta korttia ja varmistaisi, että hänellä on asianmukaiset luvat toimia järjestyksenvalvojana? Tämä toki on yksityisen turvallisuusalan valvontaa, mutta omalta osaltaan myös ravintolavalvontaa. Samalla kun sinne ravintolaan ollaan menty, eihän se maksa mitään katsella ympärilleen, millaisia vaikutuksia ravintolalla on välittömään läheisyyteensä ja käydä jopa sisällä katsomassa, onko tänne mahdollisesti asiaa uudelleenkin saman päivän aikana.

Varsinkin sellaiset ajankohdat, kun nuoret ovat liikkeellä, pitäisi ottaa huomioon. Esimerkiksi koulujen aloitus- ja päättymisajankohdat, abiturienttien juhlat ja alaikäisten opiskelijoiden tapahtumat. Alkoholitarkastajilla ei ole toimivaltaa esimerkiksi puistoalueilla, joten koulujen aloitus- ja päättymisajankohdat eivät ole heille suurin intressi suorittaa valvontaa poliisin kanssa, mikäli poliisi valvoo vain ulkoalueita. Pitää myös muistaa, että ravintolan asettama ikäraja on asiakkaan valintaa, ei lakipykälä. On myös ravintoloita, joissa ei ole mitään ikärajaa. Ravintolassa saa oleskella alaikäinen, mutta hänelle ei saa anniskella alkoholia.

A1: ”Alkoholivalvontaa ei sitten taas pätjän vertaa kiinnosta kattoo, kun nuorisori ryyppää puistossa, koska se ei kuulu meidän toimivaltuuteen. Se ei anna meille mitään.”

Ravintolavalvonta ei ole useita tunteja kestävä vaativa suoritus, vaan valvonnan voi tehdä hyvinkin nopeasti pelkästään havainnoimalla. Ravintolavalvontaa voi myös suorittaa ulkoa havainnoiden. Kyseessä voi olla ravintola, jossa on lasiset ikkunat, jolloin ulkopuolelta näkee, esimerkiksi kuka kyseisessä ravintolassa työskentelee. Tätä tietoa voidaan käyttää pohjana esimerkiksi ulkomaalaisvalvontaa suunniteltaessa.

Tärkeää on kuitenkin välittää tietoa eteenpäin tarkastuksista. Poliisilaitoksesta riippuen käytännöt ovat vaihtelevat, mutta jokaiselta poliisilaitokselta löytyy varmasti henkilö, joka osaa välittää tietoa havaituista asioista oikeaan osoitteeseen.

Helsingin poliisilaitoksella käytetään Valviran tarkastusilmoitusjärjestelmää, mutta tieto kulkee myös ravintolavalvontaan perehtyneiden poliisien kautta eteenpäin.

Lounais-Suomen poliisilaitoksella ja Sisä-Suomen poliisilaitoksella järjestelmää ei alkoholitarkastajien mukaan juurikaan käytetä.

A1: ”En valitettavasti usko siihen sähköiseen ilmoitukseen sekä poliisin että meidän resurssit on niin heikot, että jokainen lisätyökalu, joka tulee ja jota pitäisi käydä katsomassa, jos siinä ei ole mitään muistutusta, - - niin ei sillä ole mitään arvoa. Enemmänkin pitäisi ruoskia itseäni ja omia työntekijöitäni siihen, että meillä on elävät kontaktit. - - Poliisi pystyy sitten kuitenkin lausuntojärjestelmässään sitten lupapuolella antamaan tietoa.”

A1: ”Tilastointi on sitten toinen puoli. Tarvitaanko sellaista järjestelmää niin joo, mutta en ainakaan osaa vaatia poliisimieheltä, että vuoron päätteeksi hän alkaisi muistelemaan jonkun meidän järjestelmän tunnusta ja avaamaan sitä järjestelmää ja kirjoittamaan mitä hän on tehnyt, kun hän saattaa tehdä sen joka tapauksessa sinne poliisin omaan järjestelmään.”

A3: ”Ei sitä käytännössä käytetä lainkaan. Niillä ei ole tunnuksia, että ne on vaan ne lupapuolen lausunnonantajat, jolla on ne tunnuksset. Kyllä meille tulee

poliisilta sitten tietoa sähköpostilla ja näitten lupa-asioiden käsittelylausuntojen antajien kautta.”

Tärkeää olisi myös tehdä ravintolavalvonnasta poliisille oma-aloitteinen tehtävä, kuten kaikista muistakin poliisin oma-aloitteisista tehtävistä. Ravintola/anniskelupaikkavalvonnalle löytyy poliisin kenttäohjelmasta oma tehtäväluokkansa. Suoritettaessa tehtävää poliisin on tärkeää kirjata tehtävä oikeaan osoitteeseen ja selostaa mitä tarkastuksessa on havaittu. Tehtävä, joka suoritetaan ilman selostetta, ei kerro kenellekään mitään. Kirjattua tietoa voidaan hyödyntää myöhemmin valvontaa suunniteltaessa ja muidenkin tehtävien yhteydessä. Mikäli esimerkiksi poliisi saa tehtävän kyseiseen ravintolaan, tehtävähistoriasta voidaan katsoa, millaisia tehtäviä kyseiseen ravintolaan on aikaisemmin tullut.

Jokaisella poliisilaitoksella tulisi mielestäni olla Helsingin poliisilaitoksen mukaisesti jokaisessa kenttäryhmässä joku vastaava henkilö esimerkiksi alkoholiasioiden suhteen. Näin todennäköisesti ei pääsisi käymään ainakaan sitä tilannetta, että kun yksi ainoa alkoholiasioihin perehtynyt kenttämies siirtyy toisiin tehtäviin, kaikki tieto ja yhteistyökontaktit häviävät. Joku konstaapeli saattaisi tähän ideaan kommentoida, että kyseessä on Helsinki, jossa on enemmän resursseja ja asiat hoidetaan siellä eri tavalla. Kyseessä ei kuitenkaan olisi mikään uusi virka, vaan pieni vastuutehtävä, joka ei vuosittain kuluttaisi mahdottoman paljon työaika.

Lisäksi rohkaisisin poliisilaitoksia pyytämään täydennyskoulutuspäiviä yhteistyössä aluehallintoviraston kanssa. Kyseeseen voisivat tulla esimerkiksi luennot ravintolavalvonnasta.

A1: ”Tiedän, että on valtava määrä opiskeltavaa, on valtava määrä erilaisia suuntautumisita, mutta kun poliisin viikonlopun tehtäviä mieltii, niin jos Suomessa ei olisi alkoholia, 90% poliiseista viettäisi viikonloppuvapaita, eikä olisi töissä. Haluaisin jollain tavalla viestin menemään, että jos epäkohtahavainnot ovat voimakkaat ja yövalvontaan tarvitaan poliiseja lisää, niin joka ainoan poliisikoululaisen pitäisi käydä jonkinlainen alkoholivalvonta jakso ja osallistua ainakin yhteen tarkastukseen.”

Yhden haastattelemani alkoholitarkastajan mielestä poliisin työvuorot ovat aiheuttaneet hieman pohdiskelua ja se olisi sellainen asia, joka pitäisi ottaa huomioon ravintolavalvontaa suunniteltaessa.

A3: ”Yhteistyön tekemisessä tulee vastaan semmonen, nämä teidän työvuoroihin liittyvät asiat, että välillä se on niin kun meidän puolelta hankalaa, kun se yhteistyöpartio lähtee yhden aikaan luovuttelemaan varusteitaan, kun niitten vuoro loppuu kahdelta - - ei silloin sitä jatkoaikavalvontaa tehdä sinä yhteistyökeikkana ollenkaan.”

Työvuoroihin liittyvät käytännöt vaihtelevat poliisilaitoksittain, mutta omasta mielestäniikin tällaisen teemaviikonlopun työvuorot olisi suunniteltava siten, että siitä valvonnasta saadaan kaikki hyöty irti. Kello 24 on melko huono aika suorittaa valvontaa, kun asiakkaat ovat usein vasta matkalla anniskelupaikkoihin, eikä jatkoaika ole vielä käynnissä. Alkuillan voisi käyttää hiljaisempien paikkojen valvontaan.

Omasta kokemuksestani ravintolavalvontayön osalta voin kertoa, että työvuoromme oli suunniteltu juuri sopivasti koko yön kattavaksi. Alkuillasta oli aikaa rauhassa aloittaa työvuoro ja käydä läpi yön kulku, ja tarkastettavia kohteita riitti ravintoloiden sulkemiseen asti.

Alkoholitarkastajan kehitysehdotus poliisien koulutukseen:

A3: ”Yksi mikä on vuosia ollut sellainen asia, mikä poliisille olis hyvä kouluttaa alusta asti, on se, että alaikäinen saa olla ravintolassa, että se anniskelu on vaan kiellettyä, ja sitten se toinen asia, jos joku on selvästi päihtynyt. - - Se ei tarkoita sitä, kun muissa tehtävissä siellä ravintolan ulkopuolella on se selvästi päihtynyt, niin se on eri termi. - - Ravintolassa saa päihtyä, kun se on sitä varten se toiminta sinne luvitettu. - - Alkoholilain selvästi päihtyneelle ei saa anniskella ja päihtynyt pitää poistaa anniskelupaikasta, se tarkoittaa sellasta tasoa, jolloin siihen pitää omavalvonnan puolelta puuttua, ettei se aiheudu noin niin kun suoraan sanottuna viranomaisen vastuulle se asiakas.”

Myös anniskelupaikkojen vähittäismyynnistä haluttiin muistuttaa poliisia.

A3: ”Tulee välillä sellasia, kun on nyt mahdollista, että anniskelupaikalle myönnetään myös vähittäismyyntilupa. - - Se on luvanvaraista toimintaa eli kaikilla ei automaattisesti ole sitä. Siinä on nyt uuden lain aikana tällainen tiedotushomma mennyt pieleen.”

8 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA

Uudistunut alkoholilaki on aiheuttanut sen, että ohjeistus on laahannut perässä. Lisäksi ohjeistus on eri viranomaisille erilaista. Valviran ohje ei ohjaa poliisin toimintamalleja ravintolavalvonnassa. Lisäksi olen huomannut, että poliisilaitoksilta löytyy poliisilaitoksen omiin tarpeisiin tehtyjä ohjeita ravintolavalvontaan osallistuville poliiseille. Nämä ohjeet ovat keskenään varsin erilaisia.

Opinnäytetyöni kautta olen todennut, että vanhaan lainsäädäntöön ja aiempiin poliisilaitosten omiin ohjeistuksiin perustuvat ohjeet ovat olleet liian epäselkeitä ja kattavia. Tarkoituksenani ei ole kritisoida minkään poliisilaitoksen tekemää ohjeistusta, vaan todeta, että ohjeistukset ovat olleet liian kattavia, jopa herättäen kysymyksiä poliisin toimivallasta kyseisten asioiden tarkastamiseen.

Voimassaolevan alkoholilain painopiste on omavalvonnassa. Poliisin lakisääteinen tehtävä on yleisen järjestyksen ja turvallisuuden valvominen. Tämä on se osa-alue, johon produktini on pääosin keskittynyt. Kuten olen haastatteluissa ja keskusteluissa saanut kuulla, poliisi voi pitkälti unohtaa paperiasiat. Puututaan niihin asioihin, joista tiedämme ja joissa meillä on toimivaltaa.

8.1 Poliisin rooli

Poliisin rooli ravintolavalvonnassa on entistä enemmän virka-avun omaista tarkastusten turvaamista. Poliisin ei kuitenkaan tule unohtaa omaa rooliansa yksityisen turvallisuusalan valvojana. Ravintolavalvonnassa alkoholitarkastaja tai kukaan muukaan ei tarkasta järjestyksenvalvojien lupia, vaan se tehtävä kuuluu poliisille. Mikäli mukana ei ole pelastusviranomaisia, poliisin on syytä kiinnittää huomiota yleiseen järjestykseen ja turvallisuuteen eli esimerkiksi uloskäynteihin ja sammuttimiin.

Jokaisella poliisilla on omat mielenkiinnon kohteensa. Yksi poliisi tykkää liikenneasioista, toinen haluaa ajaa ns. kovia keikkoja. Jokaiselle valvonta- ja hälytystoiminnan poliisille kuuluu kuitenkin myös valvontarooli, joka tulee suoraan poliisilain 1 §:stä. Poliisin ei tulisi ajatella, että tämä tehtävä ei kuulu minulle, vaan tuolle toiselle poliisille.

Pienemmällä paikkakunnalla resurssit ovat rajalliset, mutta en keksi yhtään hyvää perustetta sille, että vuoden aikana ei löytyisi pientä hetkeä aikaa suorittaa ravintolavalvontaa, koska hiljaisiakin hetkiä työpäivien aikana on.

Ravintolavalvonnan tavoite on olla ennalta ehkäisevää toimintaa, joka muutenkin on nyky-päivän poliisityössä tärkeä tehtävä. Jokaisen poliisin tulisi toimia työtehtävissään ennalta ehkäisevästi. Yhden ravintolan tarkastaminen ei vaadi juurikaan sen enempää aikaa kuin yhden ajoneuvon pysäyttäminen liikennevalvontatarkoituksessa. Jos poliisi pysäyttää liikennevalvonnassa ajoneuvon, mielestäni puhallutuksen lisäksi olisi hyödyllistä samalla kertaa tarkastaa, että ajoneuvossa esimerkiksi toimivat kaikki ajovalot ja renkaissa on tarpeeksi kulutus pintaa. Mikäli poliisi suorittaa valvontatehtävää, tulisi se tehdä kunnolla, eikä mennä niin sanotusti sieltä mistä aita on matalin.

8.2 Kehittäminen

On olemassa paljon asioita, joita Poliisiammattikorkeakoulu opettaa tai joita siellä pitäisi opettaa, mutta oikeastaan olen sitä mieltä, että tämä aihealue on sellainen, johon poliisin AMK-tutkinnossa pitäisi panostaa enemmän.

Kun mietitään ravintolavalvontaa, kolme keskeistä lakia ovat alkoholilaki, ulkomaalaislaki ja laki yksityisistä turvallisuuspalveluista. Poliisin päivittäistä toimintaa tarkasteltaessa, nämä kolme lakia näkyvät lähes päivittäin erilaisissa työtehtävissä. Ilman alkoholia, poliisilla olisi varmasti huomattavasti vähemmän tehtäviä. Ulkomaalaisten määrä Suomessa on kasvanut viime vuosina merkittävästi, joka tarkoittaa myös sitä, että valvonnan tulisi lisääntyä. Vartijoita ja järjestyksenvalvojia poliisi tapaa myös työtehtävissään lähes päivittäin. Heidän toimintaansa tulisi myös valvoa.

Opinnäytetyössäni keskiössä on kuitenkin ollut alkoholilaki ja ravintolavalvonta sen näkökulmasta, koska rajasin sen opinnäytetyöni aiheeksi. Ulkomaalaislaki ja laki yksityisistä turvallisuuspalveluista kuuluvat osana ravintolavalvontaan, mutta niiden käsitteleminen laajemmin yhdessä opinnäytetyössä olisi erittäin haastavaa ja pitkäkestoista ja kyseisistä aiheista on tehty aiemmin opinnäytetöitä. Harva tulee ajatelleeksi, että nämä kolme lakia niiden valvominen ovat poliisin jokapäiväistä toimintaa. Mahdollisesti se ajatellaan itsestäänselvyytenä, mutta sen asian kouluttamiseen voisi panostaa enemmän.

Myös yksi haastattelussa esille noussut asia on se, että poliisin ei pidä pelätä ravintolan sisäpuolella tapahtuvaa valvontaa ja toimintaa. Harvoin poliisi käy sisällä esimerkiksi yökerhoissa. Kyse on ympäristöstä, joka on hankala toimintaympäristö, koska paikassa on todennäköisesti paljon ihmisiä ympärillä ja kaikenlaista taustahälinää.

Tutkintoni aikana Poliisiammattikorkeakoulussa järjestettiin alkuvaiheessa yksi ravintolavalvontaa osittain käsittelevä harjoitus. Tuo harjoitus sai minut entistä enemmän kiinnostumaan aiheesta, mutta jos näin jälkikäteen voi kritisoida, niin koulutuksellisesti sen anti oli heikohko. Ainakin tuolloin, käytännössä ilman mitään perehtymistä aiheeseen, pitäisi ravintolassa suorittaa tehtävää ja samalla osata valvoa ravintolan toimintaa. Siinä vaiheessa koulutusta kyseessä on liian haasteellinen harjoitus lainsäädännön osalta. Toisaalta haluaisin, että tämä aihealue kokonaisuutena saisi enemmän näkyvyyttä myös lupahallinnon puolella. Kenties aiheesta olisi mahdollista kehittää verkkokurssi ja verkkotentti.

Varmaankin konkreettisin kehitysehdotus, jonka haluaisin välittää nimenomaan Poliisiammattikorkeakoululle, on että jokaiselle kurssille mieluiten heti opintojen alkupuolelle järjestettäisiin luento aiheesta anniskelu ja ravintolavalvonta. Ainakin Lounais-Suomen aluehallintovirastosta välitettiin tietoa, että mikäli poliisi pyytää alkoholitarkastajaa luennoimaan aiheesta, aivan varmasti sellainen järjesty.

9 ARVIOINTI

Tutkimuksen alussa tutustuin eri tutkimusmenetelmiin ja tutkimuksen toteuttamistapoihin. Päädyin laadulliseen tutkimusmenetelmään ja aineiston hankinnassa asiantuntijahaastatteluihin. Tutkimusta jälkikäteen arvioituna valintani olivat mielestäni perustellusti oikeat.

Haastatteluja suunnitellessani mietin parasta mahdollista toteutustapaa saada kattavin ja hyödyllisin tieto asiantuntijoilta. Mielestäni henkilökohtainen teemahaastattelu osoittautui siihen parhaaksi mahdolliseksi tavaksi. Haastattelumuotona se on vaativa, koska se vaatii valmistautumista ja paljon työtä haastattelun jälkeen, mutta samalla sain varmasti enemmän hyödyllistä tietoa kuin yhdelläkään kyselylomakkeella. Haastateltavien henkilöiden määrään osoittautui sopivaksi tätä tutkimusta varten. Sain tutkimukseeni kattavasti näkemyksiä kahdelta eri viranomaiselta ja myös erilaisilta alueilta Suomesta. Haastateltujen vastaukset olivat samankaltaisia ja molempien haastateltujen viranomaisten osalta ravintolavalvonnan yhteistyö toimii. Haastateltavat suhtautuivat opinnäytetyöhöni erittäin positiivisesti ja auttavaisesti.

Todella hyödyllistä tutkimuksen kannalta on ollut ravintolavalvontaan osallistuminen, kun on päässyt itse kokemaan valvontaa paikan päällä. Teoria on saanut ympärilleen käytäntöä ja produktin kannalta keskeisimmät asiat on päässyt itse kokemaan. Pääsin suorittamaan ravintolavalvontaa ennen kuin produktini oli valmis. Jälkeenpäin ravintolavalvontaa

pohtiessani mietin, mitä asioita jäi tarkastamatta tai mihin asioihin en kiinnittänyt huomiota. Ravintolavalvonta oli teoriassa minulle jo tuttu aihealue, koska olin siihen perehtynyt dokumenttien ja haastattelujen kautta. Kuitenkin sitä itse suorittaessa moni asia helposti unohdetaan. Mikäli tutkimusta olisi halunnut tehdä vielä perusteellisemmin, valvontaa olisi pitänyt tehdä useampana päivänä erilaisissa paikoissa, jotta olisi saanut kattavamman kuvan ravintolavalvonnasta.

Asettamiini tutkimuskysymyksiin saatiin vastaukset, joiden perusteella produkti pystyttiin toteuttamaan. Materiaalia oli tarjolla riittävästi, jonka avulla tutkimusta pystyttiin pohjustamaan.

LÄHTEET

Helsingin Uutiset 2011: Ulkomaalaisvalvonta: puutteita rakennusmiesten oleskeluluovissa. Uutinen. 31.8.2011. Luettavissa: <https://www.helsinginuutiset.fi/artikkeli/53566-ulkomaalaisvalvonta-puutteita-rakennusmiesten-oleskeluluovissa>. Luettu 18.12.2018.

Hirsjärvi, Sirkka & Hurme, Helena 2001: Tutkimushaastattelu: Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki, Yliopistopaino.

Iltalehti 2016: Kalifornian rakennuspalon uhriluku on noussut - ainakin 36 kuollut. Uutinen. 5.12.2018. Luettavissa: <https://www.iltalehti.fi/ulkomaa/a/201612052200036237>. Luettu 17.12.2018.

Infopankki.fi 2018: EU-kansalaiset. Luettavissa: www.infopankki.fi/fi/muutto-suomeen/eu-kansalaiset. Luettu: 4.9.2018.

Infopankki.fi 2018: Pohjoismaiden kansalaiset. Luettavissa: www.infopankki.fi/fi/muutto-suomeen/pohjoismaiden-kansalaiset. Luettu: 4.9.2018.

Kananen, Jorma 2015: Opinnäytetyön kirjoittajan opas. Jyväskylä, Jyväskylän ammattikorkeakoulu.

Koivula, Ulla-Maija & Suihko, Kristiina & Tyrväinen, Jari 2003: Mission: possible – opas opinnäytteen tekijälle. 2. uudistetun painoksen lisäpainos. Tampere, Pirkanmaan ammattikorkeakoulu.

Migri.fi 2018: Perheenjäsenen luokse Suomeen. Luettavissa: <https://migri.fi/perheenjase-n-luokse-suomeen>. Luettu 8.10.2018.

Migri.fi 2018: Pysyvä oleskelulupa. Luettavissa: <https://migri.fi/pysyva-oleskelulupa>. Luettu 8.10.2018.

Migri.fi 2018: Suomen kansalaisuus. Luettavissa: <https://migri.fi/suomen-kansalaisuus>. Luettu 8.10.2018.

Sosiaali- ja terveysministeriö 2018: Alkoholilain kokonaisuudistus. Luettavissa: <https://stm.fi/alkoholilain-kokonaisuudistus>. Luettu 3.9.2018.

Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli 2004: Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. 1.-3. painos. Jyväskylä, Gummerus Kirjapaino Oy.

Vilka, Hanna & Airaksinen, Tiina 2004: Toiminnallinen opinnäytetyö. 1.-2. painos. Jyväskylä, Gummerus Kirjapaino Oy.

Yleisradio 2018: Uusi alkoholilaki lisäsi poliisiin mukaan hälytystehtäviä. Uutinen. 20.08.2018. Luettavissa: <https://yle.fi/uutiset/3-10360629>. Luettu 3.9.2018.

Yleisradio 2018: Italialaisessa yökerhossa syntyi paniikki – 6 kuollutta ja kymmeniä loukkaantuneita. Uutinen. 8.12.2018. Luettavissa: <https://yle.fi/uutiset/3-10545039>. Luettu 17.12.2018.

LIITE

Produkti

A photograph of a restaurant interior. In the foreground, a wooden table holds two empty glasses. A lamp with a yellow glow is positioned above the table. The background shows a red patterned booth and a wall with framed pictures.

POLIISIN OPAS RAVINTOLAVALVONTAAN

Sisällys

Yleinen järjestys ja turvallisuus	2
Paloturvallisuus.....	3
Asiakkaat	4
Järjestyksenvalvojat.....	5
Ulkomaalaiset työntekijät	6
Markkinointi ja myynti.....	7
Rangaistussäännökset.....	8
Ilmoitukset aluehallintovirastoon	10

Yleinen järjestys ja turvallisuus

- Yleisilme ravintolassa
 - o Asiakaskunta

 - o Yleinen siisteys (aiheuttaako epäsiisteys/tavaroiden sijoittelu vaaraa turvallisuudelle?)

- Asiakasmäärä
 - o Sallittu määrä anniskeluluvassa

- Henkilökunta
 - o Onko riittävästi vai liian vähän suhteutettuna asiakasmäärään?
 - Kello 1:30 jälkeen:
1 järjestyksenvalvoja/100 asiakasta (ellei lupaviranomainen toisin määrännyt)

 - o Työkunnan arviointi
 - Henkilökunta ei saa olla päihteiden vaikutuksen alaisena

 - o Paikalla oltava vastaava hoitaja

 - o Työvuoroluettelo
 - Oltava esillä ja paikkansapitävä
 - Epäkohdista tieto aluehallintoviraston työsuojeluun

Paloturvallisuus

- Varauloskäynnit
 - o Avoimet, esteettömät ja merkitty

- o Sammuttimet
 - Tarkastettu 2 vuoden kuluessa

Asiakkaat

- Alaikäiset
 - Alaikäisten oleskelua anniskelupaikassa ei ole kielletty, mutta alaikäiselle ei saa anniskella alkoholia.
 - Luvanhaltijalla asiakkaanvalintaoikeus -> voi asettaa haluamansa ikärajan asiakkailleen.
 - Onko ravintolassa alaikäisiä päihtyneenä?
 - Mistä saanut juomat?
 - Kuka anniskellut?
 - Asiasta keskusteltava vastaavan hoitajan kanssa
 - Alkoholirikkomus
 - Lastensuojeluilmoitus
- Päihtyneet
 - Pöydissä nukkuvat, aggressiiviset, häiriökäyttäytyjät
 - Henkilökunnan tehtävä poistaa anniskelupaikasta
 - Alkoholirikkomus

Järjestyksenvalvojat

- Järjestyksenvalvojakortti
 - o Voimassaolo
 - o Koulutustiedot, ehdot, rajoitukset
 - o Oltava mukana järjestyksenvalvontatehtävissä
- Voimankäyttövälineet
 - o Hyväksytyt välineet: kaasusumutin, käsiraudat, enintään 70 cm pitkä patukka.
 - o Teleskooppipatukka (Turvallisuusalan elinkeinoluvan haltijan palveluksessa olevat järjestyksenvalvojat)
 - o Kantotapa (vaatteiden alla/suljettavissa taskuissa/umpikoteloissa)
- Järjestyksenvalvojan tunnukset
 - o Käytettävä asemaa osoittavia tunnuksia ja asua

Ulkomaalaiset työntekijät

- Työnteko- ja oleskeluoikeuden tarkastaminen
 - o Poliisin järjestelmät

 - o Oleskelulupakortti

- Oleskelu Suomessa:
 - o Pysyvä oleskelulupa
 - Rajoittaman työnteko-oikeus

 - o Määräaikainen oleskelulupa + Suomen kansalaisen puoliso
 - Rajoittamaton työnteko-oikeus

 - o Määräaikainen oleskelulupa
 - Työnantaja- tai työalakohtainen oleskelulupa

- Turvapaikanhakijat
 - Rajoittamaton oikeus ansiotyöhön, kun oleskellut maassa 3 kk saavuttuaan passin kanssa; muutoin 6 kk oleskelun jälkeen.
 - Kielteisen turvapaikkapäätöksen saanut oikeutettu työntekoon, kunnes päätös lainvoimainen.

- EU ja ETA -kansalaiset
 - Rajoittamaton oikeus ansiotyöhön, mutta rekisteröidyttävä 3 kk maassa oleskelun jälkeen.

- Ei työnteko oikeutta:
 - o Turistit viisumilla tai ilman viisumia

 - o Kolmannen maan kansalaiset toisen EU-maan oleskeluluvalla

- Työnantajalla oltava tiedot:
 - o Ulkomaalaisista työntekijöistä

 - o Ulkomaalaisten työntekijöiden työnteko-oikeudesta

 - o Esitettävä pyydettyä viranomaiselle

 - o Säilytettävä 4 vuotta työsuhteen päättymisen jälkeen

Markkinointi ja myynti

- Markkinointi:
 - o Alaikäisille mainostaminen kielletty.
 - o Alkoholin yhdistäminen ajoneuvon kuljettamiseen kielletty.
 - o Alkoholipitoisuuden osoittaminen myönteisenä asiana kielletty.
 - o Alkoholin mainostaminen sosiaalisia ominaisuuksia parantavana aineena kielletty.
 - o Runsaan alkoholinkäytön mainostaminen myönteisesti kielletty.

- Onko mainonta asiallista ja millaisen mielikuvan se antaa mainonnan kohteelle eli kuluttajalle?

- ➔ Havainnot mahdollisesta harhaanjohtavasta mainonnasta tulisi välittää aluehallintovirastoon alkoholitarkastajille.

- Myyntitapahtumien havainnointi:
 - o Lyödäänkö ostoksia kassaan?
 - o Onko kassalaatikko auki?
 - o Annetaanko asiakkaalle kuittia?

- ➔ Mikäli tällaisissa asioissa havaitsee puutteita, olisi syytä pohtia harjoitetaanko anniskelupaikassa ohimyyntiä.

Rangaistussäännökset

- Poliisin kieltö (Alkoholilaki 67 §)

Poliisi voi kieltää anniskelun meneillään olevan anniskeluajan ajaksi, jos:

- henkilökunta ei kykene säilyttämään järjestystä
- asiakaspaikkamäärää koskevia rakentamis-, turvallisuus- tai anniskelumääräyksiä on merkittävästi rikottu
- yleisen järjestyksen ja turvallisuuden varmistaminen edellyttää.

→ Ilmoitus lupaviranomaiselle.

- Alkoholirikkomus (Alkoholilaki 90 §)

- Alkoholilla anniskeltu alle 18-vuotiaalle.
- Alkoholilla anniskeltu selkeästi päihtyneelle tai häiriökäyttäytyjälle.

- Alkoholirikos (Rikoslaki 50a:1-3 §)

- Alkoholilain markkinointirikos (Rikoslaki 30:1a §)

- Ulkomaalaislaki

- Syytä epäillä rikosta -> rikosilmoitus

- Ulkomaalaisrikkomus (Ulkomaalaislaki 185 §)

- Oleskelee tahallaan maassa ilman vaadittavaa matkustusasiakirjaa, viisumia tai oleskelulupaa
- Laiminlyö velvollisuutensa rekisteröidä oleskelunsa
- Tekee tahallaan oikeudetta ansiotyötä tai harjoittaa elinkeinoa

- Työnantajan ulkomaalaisrikkomus (Ulkomaalaislaki 186 §)

- Tahallaan tai huolimattomuudesta johtuen pitää palveluksessaan ulkomaalaisen henkilön, jolla ei ole oikeutta ansiotyön tekemiseen.
- Tahallaan tai törkeästä huolimattomuudesta antaa viranomaiselle virheellisiä tai harhaanjohtavia tietoja ulkomaalaisista työntekijöistään

- **Järjestyksenvalvontarikkomus (Laki yksityisistä turvallisuuspalveluista 103 §)**
 - Laiminlöi velvollisuuden pitää mukanaan järjestyksenvalvontakorttia tai poliisin antamaa todistusta
 - Kieltäytyi jv-kortin esittämisestä/luovuttamisesta poliisille
 - Ei käyttänyt järjestyksenvalvontatehtävässä asetuksen edellyttämää järjestyksenvalvojan tunnusta/käytti tunnusta virheellisesti/olematta järjestyksenvalvontatehtävässä/käytti muun henkilön tunnusta/merkki, tunnus tai asu muistutti erehdyttävästi järjestyksenvalvojan tunnusta.
 - Asetti järjestyksenvalvojaksi henkilön, jolla ei ole voimassa poliisin hyväksymistä järjestyksenvalvojaksi
 - Järjestyksenvalvontatehtävissä kantoi voimankäyttövälineitä siten, ettei voimankäyttöväline ollut asun alla piilossa, suljetussa taskussa tai vyössä umpikotelossa.
 - Järjestyksenvalvojana laiminlöi velvollisuutensa estää pääsy toimialueelleen henkilöltä, joka ei päihtymyksensä/käytöksensä vuoksi täytä tilaisuudelle asetettuja edellytyksiä tai voisi muuten vaarantaa yleisen järjestyksen ja turvallisuuden.

Ilmoitukset aluehallintovirastoon

- Ilmoitukset aluehallintovirastoon alkoholitarkastajalle:
 - Ei vastaavaa hoitajaa paikalla
 - Vastaava hoitaja päihtynyt
 - Selkeästi päihtynyt henkilö esimerkiksi nukkumassa pöydässä
 - Häiriökäyttäytyjiä ei ole poistettu anniskelupaikasta
 - Anniskelupaikan asiakasmäärä ylitetty
 - Anniskelua jatketaan anniskelun päättymisajan jälkeen

- Ilmoitukset aluehallintovirastoon työsuojelutarkastajalle:
 - Epäilyt työehtojen rikkomisesta ja laittomista työntekijöistä
 - Työvuoroluettelo puuttuu
 - Yleinen siisteys ja hygienia (ilmoituksen voi tehdä myös terveystarkastajalle)